

Meta-Analysis of the Main Challenges and Barriers of Plans and Programs for the Conservation of Historical Fabrics in Iran; A Perspective for Future Studies and Actions

Ali Akbar salaripour¹ and Erfaneh Ghanbari^{2*}

1. Associate Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Arts and Architecture, University of Guilan , Rasht, Iran

2. PhD Student, Department of Urban Planning, Faculty of Arts and Architecture, University of Guilan , Rasht, Iran

* Corresponding Author, erfaneh.ghanbari@gmail.com

ARTICLE INFO ABSTRACT

UPK, 2023

VOL. 7, Issue 1, PP, 114-137

Received: 21 May 2022

Accepted: 25 Jan 2023

Review Articles

KEYWORDS: Historic fabrics of Iran; Meta-analysis; Conservation Plans and programs; Challenges and Barriers; Future perspective

Background: Plans and programs for the conservation of historical fabrics in Iran have always faced challenges in order to achieve their goals from the stage of preparation to implementation; challenges that often prevented the implementation of plans or failed to implement them. Identifying and understanding these barriers is a fundamental step in how to overcome them.

Objectives: This research has been conducted to identify the main challenges and barriers of plans and programs for protecting the historical tissues of Iran. accordingly seeks to find the priorities of future research by meta-analyzing the studies conducted in this field.

Method: In the current study, the method of "meta-analysis based on contextual theory" has been used. Sampling and screening of articles have been done using several criteria during several stages. For this purpose, the Persian and English articles in the historical fabrics "written from 2014 to the present day" whose study scope is in "Iran", were searched in three databases: Google Scholar, SID, and Noormags. At the beginning of the process, articles were searched with the keywords "historical context" and "historical conservation". In the first step, the "title" and "abstract" of 156 articles based on criteria such as "publishing in scientific-research journals", "availability of the full text of the articles", "repetitiveness", "a direct reference to the barriers in the realization conservation plans and projects", "evaluation of restoration and conservation plans and projects based on case studies" and "referring to different approaches of conservation and development in historical contexts" were examined. 83 articles were selected. In the second step, after examining the "full text of the articles" and especially the "introduction" and "research results", the number of 39 articles were elected for review and coding. In the analysis of the samples, through open coding, 110 codes including direct and indirect references of the studies to the barriers and reasons for the failure of conservation programs have been extracted. In the next step, using axial coding, the codes were summarized and organized into 9 main categories. In the last step, using selective coding, the description of the categories and the link and relationship between the extracted concepts have been discussed.

Result: Findings in the form of 9 categories: "Institutional and managerial challenge of

Cite this article:

Salaripour, A., & Ghanbari, E. (2023). Meta-analysis of the Main Challenges and Barriers of Plans and Programs for the Conservation of Historical Fabrics in Iran; A Perspective for Future Studies and Actions. *Urban Planning Knowledge*, 7(1), 114-137.

Doi: <https://doi.org/10.22124/upk.2023.22340.1766>

heritage", "Content and semantic challenge of plans and programs", "Procedural and methodological challenge", "Cultural and social challenge", "Economic challenges", "the challenge of Legal, legitimate, rules and regulations of conservation and development", "the challenge of power and policy", "the challenge of time" and the "knowledge and expertise challenge" were extracted and classified. It can be mentioned that categories and their relevant codes have a deep relationship and sometimes affect each other. Therefore not removing one obstacle or challenge will result in creating or amplifying other barriers.

Conclusion: Results showed that "institutional and management barriers and challenges of heritage" is one of the categories that has been emphasized with the highest level of abundance. In this category, the subcategories of "functional weakness and differences of management institutions"; in the category of "content and semantic challenge", the subcategories of "non-compliance of development plans with the needs, necessities, cultural structure and values of the context" and "the need for an integrated and comprehensive approach in regeneration, conservation and development" have been repeated more. Also, in the "procedural and methodological" category, the subcategory "Non-compliance of development and conservation plans"; in the field of "Cultural and social challenges", the subcategory "Lack of citizen participation", "Low level of public awareness towards heritage values", and "Lack of Educating and informing the society about historical values and how to deal with them"; and in the category of "economic challenges", the subcategory of "lack of supporting financial resources" and then "lack of incentive policies" were the most frequent. In relation to the "challenge of time", more emphasis has been placed on the "lack of attention to the historical development of the fabric"; and in relation to the "challenge of knowledge and expertise" to the "lack of local experts". However, from the author's point of view, there are also basic barriers and challenges that have either not been the focus of studies or have been mentioned in a few cases. In this regard "Challenge of theoretical foundations and indigenous literature in the field of urban restoration and conservation" "Semantic challenge of restoration and conservation words", "Gap between theory and practice" and "Innovation and technology" are the main gaps of previous studies which can be the priority of the future research(Figure a).

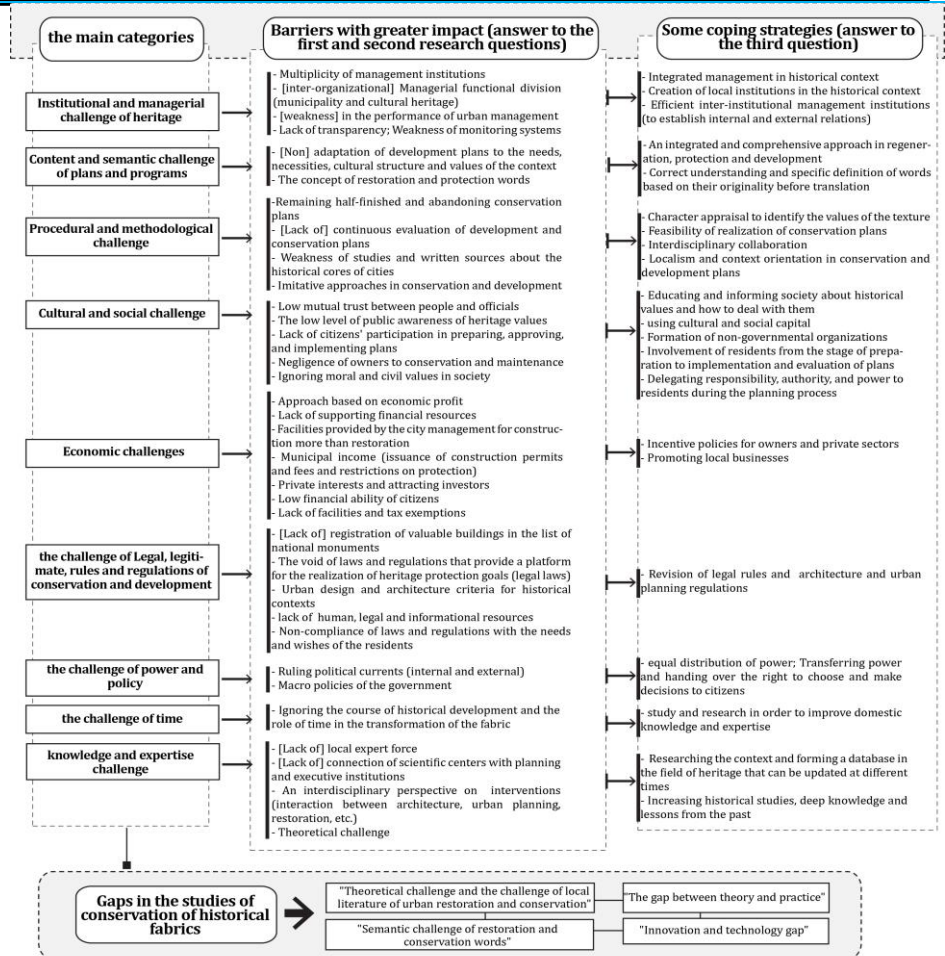

Figure a- The main barriers and challenges of conservation and development plans in Iran

Highlight:

- A deep analysis and explanation of the key barriers and challenges in plans and programs for the conservation of historic fabrics in Iran, provide basic priorities for future actions and research, based on the current situation.

References

- Abouei, R., & Jafari, N. (2015). The Role of Infilling in Historic Fabrics A Comparative Study of International Instruments. *Soffeh*, 25(1), 119-138. (in Persian)
- Aminbeidokhti, D., & sharifi, N. (2015). Development of Revitalization Strategies of Old textures of Semnan City using FAHP and SWOT techniques. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 5(16), 233-248. (in Persian)
- Azad, M., & Kazemi Ramedani, Z. (2017). Conservation and Restoration Solutions for the Historical Site of Farah-abad (Sari). *Soffeh*, 27(2), 99-114. (in Persian)
- Babaei, H., Rafiyan, M., Roustaa, M., & Pasiyan Khamari, R. (2018). Analysis of Organizational Network of Participatory Management in Urban Renaissance of Gorgans Historical Context. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 15(63), 17-28. (in Persian)
- Beigzadeh Shahraki, H. (1392). Protecting the historic fabric of the city and reducing its vulnerability by emphasizing the earthquake crisis. *Chideman*, -(3), 116-126. (in Persian)
- Chahardowli, M., Sajadzadeh, H., Aram, F., & Mosavi, A. (2020). Survey of Sustainable Regeneration of Historic and Cultural Cores of Cities. *Energies*, 13(11).

- Eshrati, P., & Fadaei Nezhad, S. (2018). Towards the Ideal Approach in Conservation and Development of Historic Urban landscape. *MAREMAT-E ASAR & BAFT-HAYE TARIKHI-FARHANGI*, 8(15), 75-88. (in Persian)
- Firoozi, M., Amanpour, S., & Zarei, J. (2019). Evaluation of Institutional Bases for Integrated Management in Sustainable Urban Regeneration of Outworn Textures (Case study: City of Ahvaz). *Human Geography Research*, 51(4), 891-909. (in Persian)
- Ghadakian, S., Beigzadeh Shahraki, H., & Owlia, L. (2017). Re-reading and Recognizing the Historical Structure and Evolution Chronology of "Imamzadeh Ja'far" District before the Contemporary Changes (Yazd). *Journal of Architecture in Hot and Dry Climateis*, 5(5), 51-69. (in Persian)
- Ghaderian, M. (2018). Infill Development in Historic Urban Quarters Case Study: Urban Design Brief in Ilchi Khan in Historic Urban Quarters of Yazd. *JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING*, 9(19), 93-112. (in Persian)
- Ghaderi, E., Zamani Moghaddam, A., & Jalali Konimi, S. (2013). The Formulation of Social-Managerial Strategies of Reanimation, Development and Maintaining the Historical Fabrics (Case of Study: 12th Region). *Journal of Iranian Social Development Studies*, 5(1), 97-113. (in Persian)
- Ghadiri, B. (1995). Urban Planning and the World Heritage List of Cities. *Soffeh*, 4(1-2), 18-33. (in Persian)
- Ghanbari, E. (2018). *Providing Urban Design Codes with Emphasis on the Buffer Zones of Listed and Heritage Buildings (Case Study: Lar City, Historic urban Fabric, Fars Province, Iran)*. Unpublished master's thesis. Shiraz University, Faculty of Art and Architecture, Department of Urban Planning. (in Persian)
- Gharehbaglou, M., Nejadbrahimi, A., & Ardabilchi, I. (2019). Infill Architecture: An Interdisciplinary Approach to the Design of Historic Context Case Study: Mashruteh Complex in the Historic Bazaar of Tabriz, Iran. *BAGH-E NAZAR*, 16(76), 57-68. (in Persian)
- Hanachi, P., Diba, D., & Mahdavinejad, M. (2008). Development and Conservation in the case of valuable districts of Iranian historic cities. *Honar-ha-ye-ziba*, -(32), 51-60. (in Persian)
- Hanachi, P., & Fadaei Nezhad, S. (2011). A Conceptual Framework for Integrated Conservation and Regeneration in Historic Urban Areas. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memory Va Shahrsazi*, 3(46), 15-26. (in Persian)
- Hashempour, P., Nezhadebrahimi, A., & Yazdani, S. (2018). Applying the contextualism approach in regeneration of historical textures Case Study: Tabriz SAHEB-AL-AMR Square. *JOURNAL OF SUSTAINABLE ARCHITECTURE AND URBAN DESIGN*, 6(1), 105-126. (in Persian)
- Hassanzadeh, M., & Soltanzadeh, H. (2018). Developing a Conceptual Model for Urban Texture Sustainability: an Integrated Revitalization Approach. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 14(56), 57-70. (in Persian)
- Hatami Nejad, H., Arvin, M., Razeghi, F., & Mohammadi, A. (2018). Identify the Intervention Arenas in Urban Historic Textures, According to Infill Development Approach (Case Study: Historic Texture of Yazd City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 8(28), 49-68. (in Persian)
- Izadi, M. (1380). A study of urban restoration experiences in Iran with emphasis on the developments of the last two decades. *Seven Cities*, 1(3), 32-42. (in Persian)
- Japalaghi, G., Mohammad Moradi, A., & Memarian, G. (2019). The Factors and Basis of Continuity and Interruption in Iran's Bio-social Zones. *HOUSING AND RURAL ENVIRONMENT*, 38(166), 109-122. (in Persian)
- Kabiri, M., Razeghi, A., & Naghizadeh Mahjoub, Y. (2019). The Etiology of Social Demands on Removal of Architectural Heritages from National Heritage List The Case Study: Demands of Owners of Architectural Heritages in Tehran during Last Decade. *JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING*, 11(22), 53-70. (in Persian)

- Karimian, H., Bahmani, A., & Shahabi, S. (2017). The Influence of Endowment in Formation of Urban Spaces in Rey City during Qajar Era. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 13(44), 89-98. (in Persian)
- Khanmohamadi, M., Ghalehnoee, M., & Izadi, M. (2020). Explaining the Cultural Quarter Model in the Historic Fabrics to Provide the Economic Development and Presence of Creative Industries (a Case Study of Laleh-zar St., Tehran). *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 17(87), 5-18. (in Persian)
- Komeili, M. (2016). Analysis of the function of identity elements in the urban landscape of central Tehran; Case Study: Area 12. *Urban and Rural Management*, 42(17), 209-226. (in Persian)
- Li, J., Krishnamurthy, S., Pereira Roders, A., & van Wesemael, P. (2020). Community participation in cultural heritage management: A systematic literature review comparing Chinese and international practices. *Cities*, 96, 102476.
- Liu, Y., Dupre, K., & Jin, X. (2021). A systematic review of literature on contested heritage. *Current Issues in Tourism*, 24(4), 442-465.
- López Sánchez, M., Tejedor Cabrera, A., & Linares Gómez del Pulgar, M. (2021). Operational keys for landscape management from the heritage recognition of the territory. *ACE: architecture, city and environment*, 16(46). (In Spanish)
- Lotfi, S., Sholeh, M., & Ghanbari E. (2020). Applying the Inverse Distance Weighting (IDW) Method in the Designation of Character Areas and the Physical Conservation of the Historic Urban Landscape (Case Study: Lar Old City, Fars, Iran). *Maremat & Me'mari-e Iran*, 10(23), 19-34. (in Persian)
- Massoud, M., Madani, F., & Tadayon, B. (2014). Evaluation of Qualitative Indicators for Benchmarking of the Historical Places in Surrounding Developments, (Case Study: District of Aligholiagha in Isfahan). *Journal of Spatial Planning*, 3(4), 19-36. (in Persian)
- Mohammad Moradi, A. (2003). The process of protection in Iran from the establishment of the Antiquities Office until before the Islamic Revolution. *Seven Cities*, 1(11), 14-28. (in Persian)
- Mohammad Moradi, A., Yazdanfar, S., & Faizi, M. (2018). Historic Fabrics, Sustainable Capitals and Their Future (Case Study: Oudlajan Historic Neighborhood in Tehran). *JOURNAL OF SUSTAINABLE ARCHITECTURE AND URBAN DESIGN*, 5(2), 59-70. (in Persian)
- Moradi, F., Saeideh Zarabadi, Z., & Majedi, H. (2019). An Exploratory Study of Culture-led Urban Regeneration Principles with the Approach of Competitiveness Promotion. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 16(70), 5-16. (in Persian)
- Pakroo, N., & SAGHAFI ASL, A. (2020). Investigating the Effect of Empirical Interventions on Improving the Historical Urban Texts of Iran and the World A Comparative Study of Historical Cities of Birjand in Iran and Pensicola in Spain. *JOURNAL OF GEOGRAPHICAL SCIENCES*, 20(57), 39-66. (in Persian)
- Pazhoohan, M., & poormoghadam, Z. (2018). Urban Tourism Strategic Planning Using Culture-led Urban Regeneration Approach in Historical part (Case study: Old district of Rasht city). *Motaleate Shahri*, 7(27), 53-66. (in Persian)
- Pérez, J., & Pereira Roders, A. (2020). Historic urban landscape: A systematic review, eight years after the adoption of the HUL approach. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, ahead-of-print*.
- Pour Ahmadi, M. (2019). Redefining the Building Placement Urbanism Regulations With an Approach to The Conservation of The Historical Urban Fabrics: A Case Study of Lahijān City. *Urban Planning Knowledge*, 3(2), 65-82. (in Persian)
- Razavian, M., Ghadermarzi, H., Alian, M., & Cheraghi, R. (2015). Strategy Study of Urban Management for Sustainable Development in the Historical Texture (Case Study: Historic Texture of Yazd City). *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 3(4), 487-507. (in Persian)
- Rezaei, M., & Zangi AbADI, A. (2020). Evaluation and Analysis of the Role of Urban Management Actors in the Integrated Management of the Historical Texture of Shiraz Metropolis using the ANP Model. *Geographical Planning of Space*, 10(36), 179-196. (in Persian)
- Rezaei, N., & Hanachee, P. (2015). Oudlajan Neighborhood, an Urban Heritage between Tradition and Modernity. *Journal of architecture*, 4(7), 19-34. (in Persian)

- Rouhani, B. (2011). DEVELOPMENT AND CULTURAL HERITAGE IN IRAN, Policies for an ancient country. *ICOMOS, Ateliers-débats*, Session 1.1021-1027.
- Samanian, S., Hujjat, M., & Mohtasham, A. (2017). Historical Exploration into and Chronological Order of Values in Preservation and Restoration of Historico-Cultural Monuments with Reliance on the Thinkers' Opinions and Universal Documents. *Journal of History and Culture*, 49(1), 9-36. (in Persian)
- Saraei, M., & Mohrehkesh, S. (2015). Assessment of Exhaustion rate for Tissue Quarters of Zone 3 in the City of Isfahan and Residents Participation Status in the Ordering Process. *Journal of Spatial Planning*, 5(3), 63-84. (in Persian)
- Shamai, A., & Pourahmad, A. (2004). An Analytical Review of Urban Renovation & Improvement Policies & Programs in the National Development Plans. *Geographical Research Quarterly*, 36(49), 181-202. (in Persian)
- Shaterian, M., Mohamadi, A., & Momen Beig, Z. (2017). Reviewing the Effects of Social and Physical Criteria on the Neighborhoods' Empowerment (Case Study: Bazar Neighborhood in Kashan). *JOURNAL OF SPATIAL PLANNING*, 7(1), 1-19. (in Persian)
- Taherkhani, H., & Motevaseli, M. M. (1385). Urban management: Management of the historical context of Iranian cities (challenges and strategies). *Urban and Rural Management*, 18(7), 96-107. (in Persian)
- Wolfswinkel, J. F., Furtmueller, E., & Wilderom, C. P. M. (2013). Using grounded theory as a method for rigorously reviewing literature. *European Journal of Information Systems*, 22(1), 45-55.
- Yadollahi, S. (2020). Reflections on the past and future of urban conservation in Iran. *Built Heritage*, 4(1), 19.
- Yazdgerd, F., Hanachi, P., & Talebian, M.H. (2021). A Model for Assessing the State of Conservation of Cultural World Heritage Sites (Case Study: The Inscribed Core Zone of the Historic City of Yazd). *Naqshejahan- Basic studies and New Technologies of Architecture and Planning*, 34(11), 2-13. (in Persian)

فرا تحلیل چالش‌ها و موانع اصلی طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت از بافت‌های تاریخی در ایران؛ چشم‌اندازی برای مطالعات و اقدامات آینده

علی اکبر سالاری پور^۱ و عرفانه قنبری^{۲*}

^۱ دانشیار، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

^۲ پژوهشگر دکتری شهرسازی، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

* نویسنده مسئول: erfaneh.ghanbari@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
دانش شهرسازی، ۱۴۰۲ دوره ۷، شماره ۱، صفحات ۱۳۷-۱۱۴ تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۰۵ مقاله مروری	بیان مسئله: طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت از بافت‌های تاریخی در ایران همواره در راستای تحقق بخشیدن به اهداف خود از مرحله‌ی تهیه تا اجرا با چالش‌هایی مواجه بوده‌اند که این چالش‌ها اغلب مانع اجرای طرح‌ها می‌شده و یا اجرای آن‌ها را با شکست مواجه کرده است. شناسایی و درک صحیح این موانع گامی اساسی در راستای چگونگی رفع آن‌هاست. هدف: پژوهش حاضر به دنبال شناخت چالش‌ها و موانع اصلی طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت از بافت‌های تاریخی در ایران به منظور یافتن اولویت‌های پژوهش‌های آینده از طریق فراتحلیل مطالعات انجام‌شده در این حوزه است. روش: روش پژوهش «فرا تحلیل بر مبنای نظریه‌ی زمینه‌ای» است. نمونه‌گیری و غربال مقالات با استفاده از معیارها و در طی چند مرحله صورت گرفته است. در تجزیه و تحلیل نمونه‌ها، از طریق کدگذاری باز، اشارات مستقیم و غیرمستقیم مطالعات به موانع و علل عدم تحقق برنامه‌های حفاظت استخراج گردیده است و در گام بعد، با استفاده از کدگذاری محوری و انتخابی، کدها دسته‌بندی شده، رابطه بین مقوله‌ها تحلیل و مفاهیم اصلی شکل داده شده است. یافته‌ها: یافته‌های پژوهش در قالب ۹ مقوله‌ی «چالش نهادی و مدیریتی میراث»، «چالش محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها»، «چالش رویه‌ای و روش‌شناختی»، «چالش فرهنگی و اجتماعی»، «چالش‌های اقتصادی»، «چالش حقوقی، قانونی، ضوابط و مقررات حفاظت و توسعه»، «چالش قدرت و سیاست»، «چالش زمان» و «چالش دانش و تخصص» استخراج و طبقه‌بندی شدند. در این راستا مقوله‌ها و کدهای مربوطه دارای هم‌پیوندی عمیقی بوده و بعضاً از هم تأثیر گرفته و برهم تأثیر گذارند، به نحوی که برطرف نکردن یک مانع یا چالش، موجب ایجاد یا تشدید مانعی دیگر خواهد شد. نتیجه‌گیری: چهار مؤلفه «چالش نظری و ادبیات بومی در حوزه‌ی مرمت و حفاظت شهری»، «چالش معنایی و ارزش‌ها و مرمت و حفاظت»، «شکاف بین تئوری و عمل» و «نوآوری و تکنولوژی» به عنوان خلأهای اصلی مطالعات پیشین و لزوم در اولویت قرار گرفتن آن‌ها به منظور بررسی در مطالعات آتی معرفی گردیدند.
کلیدواژه‌ها: بافت‌های تاریخی ایران، فراتحلیل، طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت، چالش‌ها و موانع، چشم‌انداز آتی	نکات برجسته: • واکاوی و تبیین دقیق موانع و چالش‌های محوری در طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت از بافت‌های تاریخی در ایران، زمینه‌ای را برای تعیین اولویت‌ها برای اقدامات و پژوهش‌های آینده فراهم می‌کند.

بیان مسئله

آنچه کشور ما در مواجهه با بافت‌های تاریخی از آغاز قانون عتیقات (مصوب ۱۲ آبان ماه ۱۳۰۹) تاکنون طی کرده است شامل فرایندهایی است که در لحظه، با توجه به شرایط سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و فکری داخلی و بیرونی و مسائل پیش‌آمده در دوره‌ای خاص در قالب برنامه‌های حفاظتی دولت در دستور کار قرار گرفته است. این برنامه‌ها همواره با روند توسعه‌ی کشور و به‌ویژه لزوم بهره‌گیری از پتانسیل‌های بافت تاریخی تداخل داشته و بافت‌های تاریخی مدام مابین کشمکش‌های بین سیاست‌های حفاظت و برنامه‌های توسعه قرار داشته‌اند به‌نحوی که برخی «رویکردهای مبتنی بر توسعه»، میراث‌های فرهنگی-تاریخی را تضعیف می‌نماید و برخی از رویکردهای مبتنی بر حفاظت، امر توسعه را مختل می‌کند و شرایط شهری امروز به‌خوبی بیانگر آن است که این دو رویکرد جدایی‌ناپذیرند (حنای، دیبا و مهدوی‌نژاد، ۱۳۸۶). نابسامانی‌ها و اغتشاشات در چهره‌ی بافت‌های تاریخی واقعیتی پذیرفته‌شده است. این آشفتگی‌ها، ناهنجاری‌های اجتماعی، فرهنگی، حقوقی، قانونی، اخلاقی، فعالیتی، روانی، بصری و محیطی را، از منظر عینی و از زاویه برداشتها و تصویرهای ذهنی افراد از آن، در بافت‌های کهن شهری منجر شده (کمیلی، ۱۳۹۵) که خود گواه متقنی بر این موضوع است. پژوهش‌ها و برنامه‌های متعددی در راستای همسو نمودن جریان «توسعه» در و «حفاظت» از بافت‌های تاریخی هم در سطح جهان و هم به‌تبع آن در کشور تهیه و تدوین شده‌اند، که تقریباً در اکثریت آن‌ها به حل مسائل بافت از جنبه‌های کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و... یاد شده اما همچنان چالش‌هایی اساسی وجود دارند که مانع تحقق راهبردها و سیاست‌های ارائه‌شده در برنامه‌های حفاظت و توسعه در این بافت‌های ارزشمند می‌گردد، موانعی که یا در مطالعات بدان اشاره نشده و یا حل‌نشده باقی‌مانده‌اند. هدف اصلی این پژوهش واکاوی و یافتن چالش‌ها و موانع اصلی موجود بر سر راه طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت از بافت‌های تاریخی و اجرای سیاست‌های اتخاذشده در ایران، از طریق فراتحلیل پژوهش‌های انجام‌گرفته در این راستا است. از این‌رو، به ریشه‌یابی مجدد این موانع می‌پردازد تا به نگاهی جامع و شامل در حوزه‌ی مسائل مربوط به عدم تحقق این برنامه‌ها به گپ موجود در مطالعات حوزه‌ی میراث و بافت‌های تاریخی دست یابد. بر همین مبنا، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ دادن به سؤالات زیر است:

- ۱- ماهیت و رویه طرح‌ها، برنامه‌های حفاظت و مدیریت توسعه در بافت‌های تاریخی و میراث شهری چگونه روند حفاظت از بافت‌های تاریخی را تحت تأثیر قرار داده است؟
- ۲- نقش مردم، نهادها و ساختار قدرت در ایجاد موانع بر تحقق طرح‌های حفاظت و توسعه در بافت‌های تاریخی چگونه است؟
- ۳- خلأ اصلی سیاست‌های حفاظت و توسعه چیست؟ (راه‌حل؛ به سمت یک رویکرد جدید در حفاظت از بافت‌های تاریخی)

پیشینه پژوهش

در این بخش از مطالعه به بررسی پیشینه مطالعات مروری در حوزه حفاظت از بافت‌های تاریخی و میراث شهری در سطح جهان پرداخته و سپس سابقه حفاظت از بافت‌های تاریخی در ایران مورد بازخوانی قرار خواهد گرفت. قابل‌ذکر است که پیش‌ازاین، مطالعه فراتحلیلی در این حوزه پژوهشی در ایران صورت نگرفته است.

پیشینه مطالعات مروری در حوزه حفاظت و مرمت بافت‌های تاریخی و میراث شهری

حفاظت و مرمت بافت‌های تاریخی و میراثی گستره وسیعی از مطالعات علمی و تجربی را در برمی‌گیرد که هر یک با رویکرد و هدف خاصی در مواجهه با آن عمل نموده‌اند؛ از این‌رو یافتن پژوهش‌هایی مروری با جامعیت موضوعی مطالعه حاضر آسان نمی‌نماید. با این حال، اهمیت مطالعه رویکردها و جریان‌ات مختلف اخیر در جهان به‌منظور همسویی [بومی] فرایندهای داخلی با مسائل و دغدغه‌های زمان، در جایگاه خود، بررسی پژوهش‌های مربوطه را ضروری می‌نماید (جدول ۱). نیم‌نگاهی به پیشینه موضوع، نشان می‌دهد که برخی مطالعات مروری به «نبود پشتوانه نظری در حوزه حفاظت از میراث» اشاره نموده‌اند (لیو، دوپره و جین^۱، ۲۰۲۱)، برخی درصد نگاه به میراث از حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بوده و سعی در پیوند مفاهیم گوناگون با موضوع حفاظت و بازآفرینی بافت‌های تاریخی را داشته‌اند و در این راستا، برای مثال، دستورالعمل‌های مربوط به فرایند

¹ Liu, Dupre & Jin,

«بازآفرینی پایدار» را پیشنهاد کرده‌اند (چهاردولی، سجادزاده، آرام و موسوی، ۲۰۲۰). پاره‌ای از مطالعات رویکردهای مطرح‌شده توسط مؤسسات بین‌المللی از قبیل رویکرد منظر تاریخی شهر (HUL) مطرح‌شده توسط یونسکو (۲۰۱۱) را بررسی کرده و موفقیت اجرای آن را در نمونه‌های موردی مطالعاتی مورد ارزیابی قرار داده‌اند (پرز و پیرا رادرز، ۲۰۲۰). از جمله موارد دیگر، تأکید بر توانمندسازی افراد محلی و لزوم مشارکتی نمودن فرایند مدیریت میراث است که به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه و حتی برخی کشورهای توسعه‌یافته توصیه گردیده است (لی، کریشنامورتی، پیرا رادرز و ون وسمائل، ۲۰۲۰؛ لویز سانچز، تجهدور کابرا و لینارس گومز دل پولگار، ۲۰۲۱)^۳

جدول ۱

پیشینه مطالعات مروری در حوزه حفاظت و مرمت بافت‌های تاریخی و میراث شهری

نام نویسنده[گان] و سال انتشار	مشخصات
لویز سانچز، تجهدور کابرا و لینارس گومز دل پولگار، ۲۰۲۱	عنوان: رهنمودهایی از حوزه میراث برای ادغام برنامه‌ریزی منظر و میراث؛ مروری سیستماتیک بر ادبیات هدف: تقویت پیوندهای نزدیک‌تر بین برنامه‌ریزی منظر و حوزه میراث روش‌شناسی: بررسی سیستماتیک ۲۲۶ مطالعه مرتبط با میراث در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۲۰ روش تحلیل: فراترکیب، با استفاده از شیوه PRISMA ^۴ و استفاده از نرم‌افزار تحلیل داده‌های کیفی نکات برجسته: سازمان‌دهی و تحلیل یافته‌ها با مجموعه‌ای متشکل از ۱۳ دستورالعمل عملیاتی و کاربردی در برنامه‌ریزی منظر که شامل اتخاذ یک سیاست کل‌نگر منظر، توسعه روش‌های خاص برای اتخاذ رویکرد منظر شهری تاریخی در برنامه‌ریزی شهری، بازپردازی ^۵ منظر تاریخی، نگاهی دقیق‌تر به پارادایم بیوگرافی منظر، ترویج استفاده از تحلیل‌های منظر گذشته‌محور در برنامه‌ریزی پیشگیرانه ^۶ ، افزایش تلاش‌ها برای بازسازی ویژگی‌های منظر ناملموس، اجرای سیستم‌های نظارتی برای درک وضعیت حفاظت از منظر، بستن روابط بین سناریوی میراث و تحقیقات خدمات اکوسیستم فرهنگی، ترکیب مطالعات میراث با ژئودیزاین ^۷ ، تغییر مرزهای مانع و ایستای برنامه‌ریزی به اقدامات نرم‌تر، ترویج مدیریت مشترک مشارکتی ^۸ ، ادغام گردشگری و میراث در یک برنامه‌ریزی منظر کثرت‌گرا و تعریف اشکال و پروتکل‌های جدید مدیریت منظر بر اساس دست‌یابی به تعادل عملیاتی «حفاظت-استفاده» است.
چهاردولی، سجادزاده، آرام و موسوی، ۲۰۲۰	عنوان اثر: بررسی بازآفرینی پایدار هسته‌های تاریخی و فرهنگی شهرها (مرور) هدف: ارائه‌ی یک مدل مفهومی جامع بازآفرینی شهری پایدار، به‌عنوان مبنای تحقیقات و تجارب بیشتر در زمینه توسعه هسته‌های تاریخی شهرها روش‌شناسی: بررسی سیستماتیک ۱۳۹ مقاله در بازه زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۹ روش تحلیل: فراتحلیل، با استفاده از شیوه PRISMA و روش پیمایشی نکات برجسته: تعریف هسته‌های تاریخی؛ ارائه‌ی مدل مفهومی بازآفرینی پایدار در هسته‌های تاریخی شهرها در قالب لایه‌های مختلف شامل نیازمندی‌ها، تأثیرات شرایط زمینه، لایه‌های استراتژیک، لایه‌های مفهومی بازآفرینی پایدار هسته‌های تاریخی شهرها؛ ارائه استراتژی‌ها با توجه به دارایی‌های داخلی هسته‌های تاریخی شهرها، ارزیابی بازآفرینی پایدار، مشارکت ذی‌نفعان، ترجیحات عوامل تأثیرگذار، دانش بومی و محلی، افزایش احساس تعلق، مدیریت یکپارچه و برندسازی شهرها.
پرز و پیرا رادرز، ۲۰۲۰	عنوان اثر: منظر شهری تاریخی: مروری سیستماتیک، هشت سال پس از اتخاذ رویکرد HUL هدف: تعیین چگونگی درک و شناخت حوزه آکادمیک از توصیه‌نامه یونسکو در سال ۲۰۱۱ پیرامون منظر تاریخی شهر، برجسته‌سازی کاستی‌های مربوطه، بررسی میزان به‌کارگیری شش مرحله پیشنهادی یونسکو، هنگام اجرای رویکرد HUL روش‌شناسی: بررسی سیستماتیک ۸۰ مقاله، کتاب و فصولی از کتاب در بازه زمانی ۲۰۰۸-۲۰۱۹ نکات برجسته: مفهوم «منظر شهری تاریخی» از سال ۲۰۰۸ در تحقیقات مورد استفاده قرار گرفته است؛ اولین مطالعات موردی اجرای رویکرد HUL تا سال ۲۰۱۳ منتشر نشده است، درحالی‌که تحقیقات نظری فراوانی در رابطه با مفهوم HUL از

1 Chahardowli, Sajadzadeh, Aram & Mosavi

2 Pérez & Pereira Roders

3 Li, Krishnamurthy, Pereira Roders & van Wesemael; López Sánchez, Tejedor Cabrera & Linares Gómez del Pulgar

4 preferred reporting items for systematic reviews and meta-analysis

5 HUL Characterization

6 proactive

7 Geodesign

8 participatory co-management

دیدگاه‌های مختلف وجود دارد؛ تحقیق نشان می‌دهد که مراحل اجرای HUL تا چه حد امکان‌پذیر هستند و کدام‌یک بیشترین استفاده را دارند؛ در حال حاضر، تمرکز HUL بیشتر در اروپا رایج است که احتمالاً به دلیل تأثیر یونسکو و سنت اروپایی در تحقیقات میراث است؛ تاکنون رویکرد HUL به مقالات نظری و موارد عملی وزن یکسانی داده است و دانشگاه‌ها تمایل خود را به اجرای HUL در زمینه‌های مختلف سوق می‌دهند، زیرا معتقدند آزمایش آن برای اصلاح ابزارها، استراتژی‌ها و شش مرحله پیشنهادی یونسکو ضروری است.

عنوان اثر: بررسی سیستماتیک ادبیات میراث مورد مناقشه^۱

هدف: ارائه یک درک جامع از میراث مورد مناقشه و ترسیم وضعیت فعلی، روندها و شکاف‌های آن

روش‌شناسی: بررسی سیستماتیک ۱۰۲ مقاله منتشرشده در مجله در بازه زمانی قبل از سال ۲۰۲۰

روش تحلیل: تحلیل محتوای کیفی

نکات برجسته: تحقیقات میراث مورد مناقشه فاقد پشتوانه‌های نظری است، با تنوع و پیچیدگی آن مشخص می‌شود و به یک موضوع جهانی برای گردشگری و شهرنشینی تبدیل می‌گردد؛ با ارائه درک کل‌نگر از میراث مورد مناقشه، بررسی گسترده‌ای از حوزه موضوعی ارائه می‌دهد تا به پیشبرد ادبیات مربوط به میراث مورد مناقشه کمک کند.

عنوان اثر: مشارکت جامعه در مدیریت میراث فرهنگی: مروری بر ادبیات نظام‌مند در مقایسه شیوه‌های چینی و بین‌المللی

هدف: مقایسه مشارکت جامعه در مدیریت میراث فرهنگی در موارد چینی با رویکردهای بین‌المللی

روش‌شناسی: بررسی سیستماتیک ۶۰ مقاله در نشریه در بازه زمانی ۲۰۱۹-۲۰۰۴

روش تحلیل: شیوه کیفی مطرح‌شده توسط Gemma Cherry، Boland و Dickson (۲۰۱۴)

نکات برجسته: پیشبرد مقایسه بر اساس ۴ محور جوامع درگیر، روش‌های مشارکتی، میزان مشارکت و گام‌های برداشته‌شده در مدیریت میراث فرهنگی؛ تلاش برای همکاری برای توانمندسازی جوامع محلی با رویکردهای بومی چینی؛ مدیریت میراث فرهنگی چین توسط دولت هدایت می‌شود که در آن مشارکت جامعه به میزان حداقلی اتفاق می‌افتد؛ چین تشویق می‌شود تا هنگام توسعه‌ی رویکردهای مدیریتی مبتنی بر زمینه، از شیوه‌های بین‌المللی بیاموزد تا بهتر با چالش‌های شهرنشینی سریع روبرو گردد.

لیو، دوپره و جین،

۲۰۲۱

لی، کریشنامورتی،

پریرا رادرز و ون

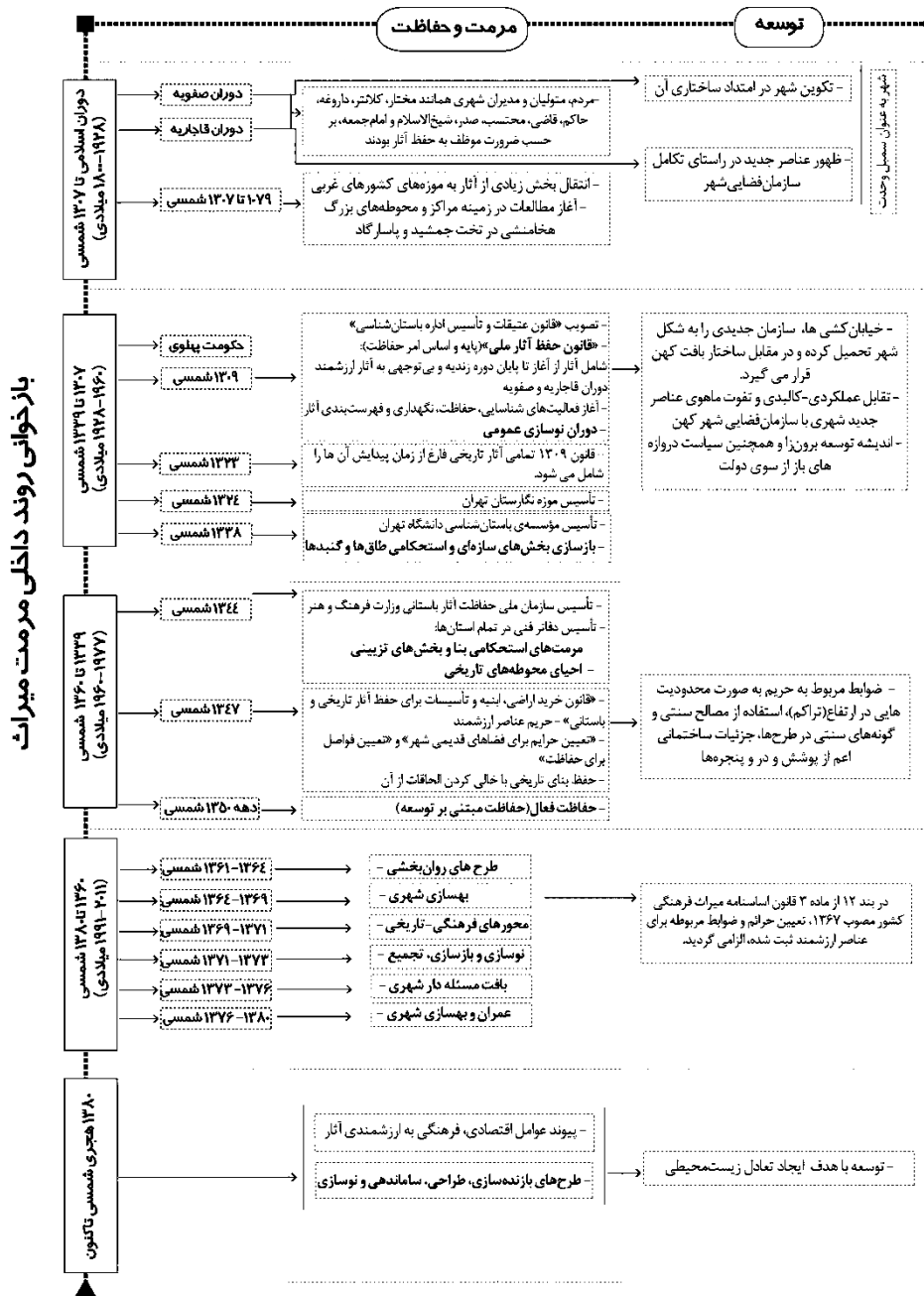
وسمانل، ۲۰۲۰

مرور تاریخی حفاظت از بافت‌های تاریخی در ایران

حفاظت از میراث تاریخی و فرهنگی در کشور از سابقه‌ای چند صدساله برخوردار است. از آغاز تاکنون با تحولاتی از حیث دیدگاه و شیوه عمل مواجهه بوده است. آغاز جریان حفاظت از میراث را می‌توان به دوران قاجار و با کشف آثار باستانی و عتیقه‌جات در این دوران دانست. آنجا که گروهی فرانسوی^۲ (۱۲۷۴) مسئولیت کلیه حفاری‌های باستان‌شناسی را بر عهده می‌گیرد و به علت فقدان کنترل‌های لازم و نبودن ضوابط و مقررات مدون بخش زیادی از آثار به موزه‌ها در کشورهای غربی منتقل می‌شود (مرادی، ۱۳۸۲). در زمینه‌ی توسعه، این دوران آغازی است برای اینکه به تقلید مصادیق شهر صنعتی بپردازد، بی‌آنکه شرایط گذار به نوگرایی را طی کرده و مضامین شهر صنعتی را در خود داشته باشد و حتی از درونی‌کردن این مصادیق بر حذر بوده است (ایزدی، ۱۳۸۰). از این‌رو زمینه تاریخی و سنتی خود را نادیده گرفته و با این تصور که همه‌چیز نو شود و هر آنچه کهنه است دور ریخته شود، اثر نابودگر خود را نه در فرهنگ و اندیشه جامعه بلکه در کالبد شهرها حک ساخت. رویکردهایی که در حوزه مرمت و حفاظت شهری در دستور کار قرار می‌گرفت عمدتاً با نگاهی کالبدی و بدون در نظر گرفتن محتوا و زمینه اقدام بود. به‌منظور پرهیز از اطاله‌ی کلام و عدم تکرار مکررات، از شرح کامل مبانی مرتبط با رویکردهای حفاظت و توسعه، خودداری می‌گردد؛ از این‌رو به‌طور مختصر ترتیب زمانی رویکردها و اقدامات در نمودار ۱ آورده شده است.

¹ contested heritage

² Delegation en Perse

شکل ۱. بازخوانی سیر داخلی حفاظت از میراث برگرفته از: قنبری، ۱۳۹۷

روش پژوهش

پژوهش حاضر با روشی کیفی و رویکرد فراتحلیل نگاشته شده و در پیشبرد آن از روش «فرامطالعه بر مبنای نظریه‌ی زمینه‌ای» بهره گرفته شده است. این شیوه در سال ۲۰۱۳ توسط ولف سوئینکل، فورتمولر و ویلدرام^۱ ارائه گردید و شامل پنج مرحله است که هرکدام از مراحل، مجموعه‌ای از گام‌ها را در برمی‌گیرد. مراحل انجام پژوهش بر همین مینا استوار بوده و در آن گام‌های زیر طی می‌گردد (ولف سوئینکل، فورتمولر و ویلدرام، ۲۰۱۳).

¹ Wolfswinkel, Furtmueller & Wilderom

جدول ۲

فرایند انجام فرامطالعه بر مبنای نظریه‌ی زمینه‌ای

گام‌ها	اقدامات	توضیحات
۱- تعریف (DEFINE)	۱-۱- تعیین معیارهای نمونه‌گیری؛ شمول / حذف مقالات ۱-۲- شناسایی زمینه‌های پژوهش ۱-۳- تعیین منابع مناسب ۱-۴- تصمیم‌گیری در مورد عبارات (واژگان) خاص جستجو	- به‌عنوان مثال، محدود کردن انواع پایگاه‌های انتشار و در نظر گرفتن آستانه خاص مانند ضریب تأثیر یا محدوده زمانی خاصی از انتشار (مثلاً دهه گذشته)
۲- جستجو (SEARCH)	۲-۱- جستجو	انتخاب نمونه متون؛ - فیلتر متون تکراری
۳- انتخاب (SELECT)	۳-۱- تصحیح (غریبال) نمونه	- کنار گذاشته شدن سایر مقالات به دلیل عدم رعایت معیارها از طریق خواندن عنوان‌ها، چکیده‌ها یا خواندن متن مقاله
۴- تجزیه و تحلیل (REFINE THE SAMPLE)	۴-۱- کدگذاری باز ۴-۲- کدگذاری محوری ۴-۳- کدگذاری انتخابی	اعمال اصول کلیدی نظریه بنیادی؛ - برجسته شدن هرگونه یافته و بیش در متن مرتبط با محدوده، بررسی و پرسش(های) تحقیق در آغاز تجزیه و تحلیل هر مقاله - هر کلمه، جمله یا پاراگراف که در هر مقاله برجسته می‌شود نشان‌دهنده یک «گزیده» مرتبط است. - اعمال سیستماتیک تمایز، ادغام، دسته‌بندی و تجسم انواع فرایندهای کدگذاری
۵- ارائه (PRESENT)	۵-۱- ارائه و سازمان‌دهی (ترکیب محتوا) ۵-۲- سازمان‌دهی مقاله	

برگرفته از: (ولفسونینکل و همکاران، ۲۰۱۳).

بر این مینا گام‌های پژوهش به صورت زیر طی می‌گردد.

۱- تعریف معیارهای نمونه‌گیری

به‌منظور نمونه‌گیری و دستیابی به مقالات پیرامون موضوع، چند معیار مدنظر قرار گرفته است. با توجه به اینکه تعداد مقالاتی که مستقیماً به موضوع «موانع و چالش‌های برنامه‌ریزی حفاظت در ایران» پرداخته‌اند، معدود بوده و با فرض اینکه بسیاری از مقالات در خلال نگارش به این موانع اشاره نموده‌اند، کلیه‌ی مقالات فارسی و انگلیسی موجود در حوزه‌ی بافت تاریخی «نگارش شده از سال‌های ۱۳۸۳ تا به امروز» مورد جستجو قرار گرفتند. دامنه‌ی مطالعاتی پژوهش، «کشور ایران» بوده، از این‌رو مقالاتی که مورد پژوهی آن‌ها شهرهای ایران بود، مدنظر قرار گرفت. از آنجایی که مطالعات و اقدامات مربوط به بافت تاریخی حوزه‌ها و رشته‌های مختلفی را در برمی‌گیرد، مقالات در گستره‌ی رشته‌های «شهرداری»، «معماری»، «مرمت بناهای تاریخی» و «جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری» مورد بررسی قرار گرفت.

۲- جستجوی منابع

جستجوی مقالات در سه پایگاه داده Google Scholar، SID و Noormag صورت پذیرفت. به‌گونه‌ای که در پایگاه Google Scholar، با انتخاب واژگان کلیدی «بافت تاریخی OR حفاظت تاریخی OR سیاست‌های حفاظت از بافت تاریخی OR بازآفرینی شهری OR منظر تاریخی OR احیا بافت تاریخی OR باززنده سازی مراکز تاریخی» تا صفحه‌ی ششم گوگل اسکولار، مجموع ۵۰ مقاله فارسی یافت شد. در پایگاه‌های SID و Noormag، به دلیل محدودیت در وارد کردن تعداد زیاد از کلید واژگان، امکان جستجوی هم‌زمان مجموعه‌ی واژگان ذکر شده وجود نداشت. از این‌رو با هدف افزایش تعداد و شمول بیشتر، مقالات با کلیدواژه‌های «بافت تاریخی» و «حفاظت تاریخی» جستجو شدند، که در مجموع تعداد ۱۸ مقاله از پایگاه نورمگز و ۸۸ مقاله از این دو پایگاه

استخراج گردید (مرحله‌ی بازبینی و تجدیدنظر در جستجو). در نهایت مجموع کلیه‌ی مقالات استخراج‌شده در سه پایگاه به تعداد ۱۵۶ مقاله رسید.

۳- نمونه‌گیری

در غربال اولیه، ابتدا «عنوان» و «چکیده»ی ۱۵۶ مقاله بر مبنای معیارهایی از قبیل «انتشار در مجلات علمی- پژوهشی»، «قابل‌دسترس بودن متن کامل مقالات» و «تکراری بودن»، «اشاره مستقیم به موانع موجود در تحقق طرح‌های حفاظت»، «ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های مرمت و حفاظت بر مبنای نمونه‌ی موردی» و «اشاره به رویکردهای مختلف حفاظت و توسعه در بافت‌های تاریخی» بررسی شد و در این میان ۷۳ مقاله حذف و ۸۳ مقاله انتخاب گردید. در گام بعدی، با بررسی «متن کامل مقاله‌ها» به‌ویژه «مقدمه» و «نتایج پژوهش»، تعداد ۳۹ مقاله جهت بررسی و کدگذاری نهایی شد (جدول ۳).

جدول ۳

لیست مقالات انتخاب‌شده برای فراتحلیل

شماره مقاله	نویسندگان و سال انتشار مقاله	شماره مقاله	نویسندگان و سال انتشار مقاله	شماره مقاله	نویسندگان و سال انتشار مقاله
۱	حناچی و همکاران، ۱۳۸۶	۱۴	قدیری، ۱۳۷۳	۲۷	قادریان، ۱۳۹۶
۲	رضائی و حناچی، ۱۳۹۴	۱۵	امین بیدختی و شریفی، ۱۳۹۴	۲۸	شاطریان، محمدی و مومن بیک، ۱۳۹۶
۳	شماعی و پور احمد، ۱۳۸۳	۱۶	پوراحمدی، ۱۳۹۸	۲۹	کریمیان، بهمنی و شهابی، ۱۳۹۵
۴	فیروزی، امان‌پور و زارعی، ۱۳۹۸	۱۷	پاکرو و تفتی اصل، ۱۳۹۹	۳۰	ابویی و جعفری، ۱۳۹۴
۵	رضائی و زنگی آبادی، ۱۳۹۹	۱۸	خان محمدی، قلعه نوئی و ایزدی، ۱۳۹۹	۳۱	رضویان، قادرمرزی، علیان و چراغی، ۱۳۹۴
۶	مرادی، زرابادی و ماجدی، ۱۳۹۸	۱۹	طاهرخانی و متوسلی، ۱۳۸۵	۳۲	آزاد و کاظمی‌رمدانی، ۱۳۹۶
۷	بیگ‌زاده، ۱۳۹۲	۲۰	قره بگلو، نژادابراهیمی و اردبیلیچی، ۱۳۹۸	۳۳	عشرتی و فدائی‌نژاد، ۱۳۹۷
۸	پژوهان و پورمقدم، ۱۳۹۷	۲۱	کبیری، رازقی، نقی زاده محجوب، ۱۳۹۸	۳۴	حناچی و فدائی‌نژاد، ۱۳۹۰
۹	مسعود، مدنی و تدین، ۱۳۹۲	۲۲	جاپلقی، محمدمرادی و معماریان، ۱۳۹۸	۳۵	قادری، زمانی مقدم و جلالی‌کنیمی، ۱۳۹۱
۱۰	حاتمی نژاد، آروین، رازقی و محمدی، ۱۳۹۷	۲۳	بابایی، رفعیان، روستا و پاسیان خمیری، ۱۳۹۷	۳۶	یزدگرد، حناچی و طالبیان، ۱۴۰۰
۱۱	قدکیان، بیگ زاده شهرکی، آروین و اولیا، ۱۳۹۶	۲۴	هاشم پور، نژادابراهیمی و یزدانی، ۱۳۹۷	۳۷	لطفی، شعله و قنبری، ۱۳۹۹
۱۲	سامانیان، حجت و محتشم، ۱۳۹۶	۲۵	حسن‌زاده و سلطان‌زاده، ۱۳۹۶	۳۸	یداللهی، ۲۰۲۰
۱۳	سرائی و مهره کش، ۱۳۹۴	۲۶	محمدمرادی، یزدانفر و فیضی، ۱۳۹۶	۳۹	روحانی، ۲۰۱۱

یافته‌ها و بحث

تجزیه و تحلیل مفاهیم درهم‌تنیده، قلب تلاش برای مرور ادبیات است. مطالعات حوزه‌ی حفاظت از بافت‌های تاریخی نیز به دلیل گستردگی رویکردها و نحوه‌ی نگاه به مسائل بافت، از جریان در هم تنیدگی مفاهیم تبعیت می‌کند. در این مرحله، ابتدا به واکاوی مفاهیم نهفته در مقالات پیرامون موانع و چالش‌های برنامه‌ریزی حفاظت از طریق «کدگذاری باز»، پرداخته‌شده و سپس از طریق

1 Yadollahi

2 Rouhani

«کدگذاری محوری» کدها و مفاهیم در قالب مقوله‌های کلی‌تر، دسته‌بندی و در نهایت در مرحله‌ی «کدگذاری انتخابی»، رابطه و پیوند بین این مفاهیم و مقوله‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

۱- کدگذاری باز

با مطالعه و واکاوی دقیق ۳۹ مقاله‌ی انتخابی، مجموعاً ۱۱۰ کد استخراج گردید. این کدها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به موضوع موانع و چالش‌های موجود در برنامه‌ریزی حفاظت اشاره کرده‌اند و یا به نحوی با این موضوع مرتبط بوده و بر مقوله‌ی تحقق برنامه‌های حفاظت از بافت‌های تاریخی از جنبه‌های مختلف، تأثیرگذار هستند. این کدها در ادامه معرفی می‌گردند.

۲- کدگذاری محوری

کدگذاری محوری در مورد یافتن روابط بین مقوله‌ها و زیرمجموعه‌های آن‌ها است (ولف‌سوئینکل و همکاران، ۲۰۱۳). از این‌رو کلیه‌ی مفاهیم استخراج‌شده از مقالات در قالب ۹ مقوله‌ی اصلی خلاصه و دسته‌بندی گردید که هر یک از این مقوله‌ها گویای شاخه و زمینه‌ای از موانع و چالش‌های برنامه‌ریزی حفاظت و توسعه و علل عدم تحقق آن‌ها است (نمودار ۱).

شکل ۲. مقوله‌های اصلی دربرگیرنده‌ی موانع و چالش‌های تحقق طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت

۳- کدگذاری انتخابی و مفهوم‌سازی

کدگذاری انتخابی فرایند شناسایی و توسعه روابط بین مقوله‌های اصلی است (ولف‌سوئینکل و همکاران، ۲۰۱۳). در این مرحله به شرح مقوله‌ها و پیوند و رابطه‌ی بین مفاهیم استخراج‌شده پرداخته می‌شود. شایان‌ذکر است که واکاوی مفاهیم در هر مقوله، از موضوعاتی که با توجه بیشتر، در مقالات بدان تأکید شده، آغاز گردیده و به ترتیب سایر موارد نیز مورد تحلیل قرار گرفته است و در نهایت خلأ موجود در مطالعات مطرح می‌شود.

۳-۱- چالش نهادی و مدیریتی میراث

در مطالعات اخیر در بیان علل عدم تحقق سیاست‌ها و برنامه‌های حفاظت و توسعه در بافت‌های تاریخی به طرق مختلف به‌طور مستقیم و غیرمستقیم به نقش چشم‌گیر «نهادها و سازمان‌های مدیریتی» در «مدیریت تغییر در بافت‌های تاریخی» (C75) تأکید شده و موضوعی که به‌وفور بدان تأکید شده، «تفرق عملکردی» (C20) است که شامل عدم هماهنگی این نهادها، «عدم تشریک‌مساعی نهادهای مختلف شهری اعم از عمومی، دولتی، خصوصی و مردمی» (C57)، «ناهماهنگی نهادهای برنامه‌ریزی و اجرایی (مراجع ملی و محلی)» (C46) و «[فقدان] برنامه‌های بلندمدت در تشریک‌مساعی برای دستیابی به منافع عمومی» (C59) است. برنامه‌ها و اقدامات شهرداری و میراث فرهنگی گاهی ناهماهنگ و حتی در تقابل با یکدیگر عمل می‌کنند؛ به‌عنوان مثال اجرای سیاست‌های مربوط به طرح‌های توسعه شهری توسط شهرداری از یک‌سو و ثبت بناهای ارزشمند و لزوم حفظ آن توسط میراث فرهنگی موجب می‌شود که برنامه‌های توسعه مانع تحقق اهداف حفاظت شود. این موضوع ضعف در «روابط برون‌سازمانی» (C54) را یادآور می‌شود. چالش دیگر «ضعف عملکردی مدیران شهری» (C48)، «چرخش و واگذاری مسئولیت در بین نهادها» و

«ضعف دستگاه‌های نظارتی» (C24) است. وجود وقفه بین برنامه‌ریزی تا عمل و گاهی برعکس، اقدامات ضربتی و مداخلات بدون تأمل توسط شهرداری‌ها بر خسارات وارد شده بر بافت‌های ارزشمند افزوده است. با وجود ارگان‌های نظارت بر عملکرد در بافت‌ها، رسیدگی لازم از سوی آن‌ها به‌موقع و به‌درستی انجام نمی‌گیرد. موضوع دیگر، «عدم حمایت نهادهای مسئول مرمت» (C35) از مالکان جهت تشویق آن‌ها به حفظ و نگهداری ابنیه‌ی واجد ارزش و همچنین «سهل‌انگاری نهادها در اطلاع‌رسانی تصمیمات» (C39) اتخاذ شده در قبال بافت تاریخی است.

با الگوی «مدیریت متمرکز» (C61) در بافت تاریخی، نهادهای ملی و حکومتی بیشترین نقش را در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی بافت تاریخی ایفا می‌نمایند. همچنین «سازمان‌های مدیریت محلی» مانند شهرداری و شورای شهر بیشتر از آنکه نقش مدیریتی ایفا کنند، تنها به‌عنوان نهادهای ناظر، خدماتی و عمرانی به فعالیت می‌پردازند (بیگ‌زاده، ۱۳۹۲). موضوع دیگر «تعدد نهادهای مدیریتی» (C12) و «ساختارهای سلسله‌مراتبی سازمانی» (C100) است. دوری از ویژگی‌های روابط شبکه‌ای حاکم بر مدیریت بافت‌های شهری منجر به عدم همکاری و هماهنگی‌های سازمانی در حوزه مدیریت چنین بافت‌هایی شده و متعاقب آن مشکلات زیادی در شکل اقدامات نوسازی و بازآفرینی بافت‌های شهری رخ داده است (بابایی و همکاران، ۱۳۹۷). فقدان «ارتباط درون سازمانی» (C53) در ساختار سلسله‌مراتبی بحث قابل توجه دیگری است. بین مدیر تا پایین‌ترین سطح سازمان، «ارتباط درون سازمانی» (C53) منسجمی شکل نگرفته است. چالش دیگر، «روابط بین سازمانی» به‌ویژه در بین سازمان‌های زیرمجموعه‌ی شهرداری‌ها و ... به‌خوبی برقرار نشده، به‌عبارت‌دیگر، هر بخش بر اساس وظایف محول شده‌ی خود حرکت می‌کند و به اطلاعات مربوط به حوزه‌ی عمل بخش‌های دیگر توجهی ندارد؛ تداخل، ناهماهنگی یا مغایرت تصمیمات سازمان زیباسازی شهری با اقدامات ارگان بهسازی و نوسازی شهری نمونه‌ی بارز این چالش است.

در راستای حل این چالش‌ها، مطابق تأکیدات قانون برنامه سوم توسعه (ماده ۱۶۶) و قانون برنامه چهارم توسعه (ماده ۱۱۵) دولت ملزم به در پیش گرفتن سازوکارهای مدیریتی خاص برای اداره بافت تاریخی شهرها و اعطای وظایف و مسئولیت‌های بیشتر به «نهادهای محلی در بافت تاریخی» (C62) گردیده است (طاهرخانی و متوسلی، ۱۳۸۵). به جهت همگرایی سازمانی، دولت لزوم «مدیریت مشارکتی» (C101) را با ایجاد «ستادهای بازآفرینی شهری» در سال ۱۳۹۳، خاطر نشان کرده (بابایی و همکاران، ۱۳۹۷) اما باین‌وجود همچنان با پیچیدگی‌هایی همراه بوده است. در پاسخ به این مسئله، تشکیل «نهادهای مدیریتی میان نهادی کارآمد» (C64)، «کمیته‌های همکاری مشترک» (C58)، «تعین کنشگران و نهادهای دارای صلاحیت مدیریت یکپارچه» (C63) جهت برقراری روابط و هماهنگی‌های برون و درون سازمانی در این مطالعات پیشنهاد گردیده است. بدیهی است که «مدیریت یکپارچه در بازآفرینی شهری پایدار» (C52) زمانی محقق می‌شود که روابط متقابل کنشگران این فرایند با یکدیگر به‌صورت آگاهانه و بر اساس تعامل و گفت‌وگو و اعتماد متقابل باشد و از سوی دیگر نظام رسمی میان کنشگران اجتماع محور، یکپارچه و متکی بر بسترهای نهادی باشد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۸). این مهم با افزایش نقش فعالیت‌های «سازمان‌های مردم‌نهاد» در احیاء و حفظ بافت‌های تاریخی (انجمن‌های خیریه، گردشگری، مساجد، هیئت اماناء و...) میسر خواهد شد (قادری و همکاران، ۱۳۹۱). جدول ۴ رابطه‌ی بین مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش نهادی و مدیریت میراث و دفعات تکرار در مجموعه مقالات را نشان می‌دهد.

جدول ۴

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش نهادی و مدیریت میراث

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش نهادی و مدیریت میراث	C12	تعدد نهادهای مدیریتی	۱، ۳، ۴، ۶
	C20	تفرق عملکردی مدیریتی (شهرداری و میراث فرهنگی) (بین سازمانی)	۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۱۷، ۱۹، ۲۳
	C24	ضعف دستگاه‌های نظارتی	۱، ۳۰
	C35	[عدم] حمایت نهادهای مسئول مرمت	۲
	C39	سهل‌انگاری نهادها در اطلاع‌رسانی تصمیمات	۲
	C46	[نا]هماهنگی نهادهای برنامه‌ریزی و اجرایی (مراجع ملی و محلی)	۳، ۱۴، ۱۹
	C48	[ضعف] در عملکرد مدیریت شهری	۳، ۹، ۱۷، ۲۱، ۳۱، ۳۵
	C52	مدیریت یکپارچه در بازآفرینی	۴، ۵

۱	۴	روابط درون سازمانی مدیریت شهری	C53
۳	۲۳، ۶، ۴	روابط برون سازمانی مدیریت شهری	C54
۳	۳۵، ۱۴، ۴	[عدم] تشریک مساعی نهادهای مختلف شهری اعم از عمومی، دولتی، خصوصی و مردمی	C57
۱	۴	کمیته‌های همکاری مشترک	C58
۱	۴	[فقدان] برنامه‌های بلندمدت در تشریک مساعی برای دستیابی به منافع عمومی	C59
۲	۷، ۶	مدیریت متمرکز	C61
۲	۱۹، ۶	نهادهای محلی در بافت تاریخی	C62
۱	۶	تعیین کنشگران و نهادهای دارای صلاحیت مدیریت یکپارچه	C63
۲	۳۹، ۶	فقدان نهادهای مدیریتی میان نهادی کارآمد (جهت برقراری روابط برون و درون سازمانی)	C64
۳	۱۸، ۱۴، ۱۰	مدیریت تغییر (مدیریت بافت‌های تاریخی)	C75
۱	۲۳	ساختار سلسله‌مراتبی سازمانی	C100
۱	۲۳	مدیریت مشارکتی	C101

۲-۳- چالش محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها

طرح‌های حفاظت و توسعه دارای چالش‌هایی به لحاظ محتوایی و معنایی هستند. بدان معنا که هر بار رویکردهای جدیدی که به اقتضای رفع مسائل بافت‌های تاریخی در سطح جهان مطرح می‌گردد، افق جدیدی را نسبت به مواجهه با این بافت‌ها روشن می‌نماید. اما این موارد با مسائلی همراه است که تحقق طرح‌ها و برنامه‌ها را نافرجام می‌گذارد. نخست آنکه رویکردها با هدف خاص و به‌منظور برطرف نمودن چالشی خاص مطرح می‌گردند و طرح‌ها بر اساس این رویکردها دارای «نگاه تک‌بعدی به مسئله» (C47) بوده است. چالش دیگر، «عدم» انطباق طرح‌های توسعه با نیازها، ضروریات، ساختار فرهنگی و ارزش‌های بافت» (C6) تاریخی است. این موضوع نشئت گرفته از عوامل مختلف و هم پیوند با مقوله‌های دیگر است. «عدم شناخت صحیح زمینه» در طول تهیهی طرح‌ها، «تغییر نگرش نسبت به مفهوم میراث و ارزش‌های تاریخی در طول زمان (C32)، «عدم تعریف درست و صریح مسئله» و «ضوابط استاندارد و نا منطقی طرح‌های توسعه» (C83) از قبیل منطقه‌بندی در طرح‌های تفصیلی که ارزشمندی که بافت‌های واجد ارزش را همسان با بافت‌های فرسوده می‌پندارد، از جمله‌ی این عوامل است. موضوع حائز اهمیت دیگر که مقالات به‌ندرت بدان اشاره نموده‌اند، آن است که «واژگان مرمت و حفاظت» (C13) مفهوم و تعاریف واضح و روشنی ندارند چراکه اغلب این واژگان، «عاریتی» بوده و در ترجمان و ورود به ادبیات داخلی مرمت، تعابیر مختلفی توسط مسئولین، برنامه‌ریزان و حتی دانشگاهیان از آن حاصل شده است. عدم انسجام و وحدت در مفاهیم در کنار تعدد رویکردهای شکل گرفته از موضوعات اصلی در اتخاذ راهکار مناسب در حفظ ارزشمندی‌هاست.

مقالات فراوانی سعی در معرفی رویکردها و مفاهیم مطرح شده در امر حفاظت و توسعه در بافت‌های تاریخی، در سطح جهان توسط منشورها و اسناد بین‌المللی و ارائه‌ی راهکارهای نوین به‌منظور کاربست آن‌ها در نمونه‌های موردی داشته‌اند. پاره‌ای از این مفاهیم و رویکردها شامل «تجدید حیات (باززنده‌سازی)» (C77)، «توسعه میان‌افزا» (C73)، «حفاظت کامل» (C80)، «طراحی میان‌افزا» (C85) و... را می‌توان نام برد. رویکردهای اولیه‌ی حفاظت تحت تأثیر دوران مدرن دارای نگاه تجددگرایانه (C2) و تک‌بعدی به کالبد، عملکرد، ساختار و... داشته‌اند و در وهله‌ی اول در پاسخ به توسعه‌ی شتاب‌زده مطرح گردیدند، اما به تدریج با پیچیدگی شرایط شهری، شکل‌گیری نیازهای جدید و اهمیت یافتن میراث نگاه یکپارچه و همه‌جانبه به میراث به حوزه‌ی طرح‌ها و برنامه‌های حفاظتی وارد شدند. از جمله‌ی این رویکردها زمینه‌گرایی در طرح‌های توسعه (C45)، حفاظت فعال (C70)، حریم‌گذاری بناهای ارزشمند (C7)، رویکرد راهبردی در بازآفرینی شهری (C102)، بازآفرینی فرهنگ مبنا (C66) که در راستای لزوم خلاقیت در کاربست فرهنگ و هنر (C69)، سازوکارهای سنتی در حفاظت (C88) و صنایع خلاق (C93)، مطرح شده است. رویکردهایی که اخیراً بسیار بر آن تأکید شده، رویکرد یکپارچه و جامع‌نگر در بازآفرینی (C55)، بازآفرینی شهری پایدار (C51) (حسن‌زاده و سلطان‌زاده، ۱۳۹۶)، پهنه‌های حفاظت از میراث (C108) است که هرکدام سازوکاری را ارائه داده‌اند که دارای ضعف‌هایی است. به‌عنوان مثال رویکرد حریم‌گذاری که سال‌های متمادی در دستور کار سازمان میراث فرهنگی و گردشگری قرار گرفته فاقد ضوابط متقن برای کنترل توسعه در بافت‌های تاریخی است. این موضوع از سیمای کالبدی بافت‌ها کاملاً مشهود است (لطفی و همکاران،

۱۳۹۹). موضوع دیگر فقدان کارایی طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت و توسعه در راستای مدیریت بحران (C31) در این‌گونه بافت‌هاست. هرچند به‌وفور از رویکردهای پایدار و یکپارچه به‌منظور ایجاد توازن بین حفاظت و توسعه یاد شده اما در سطح راهکار باقی‌مانده و در عمل ناموفق بوده است. یکی از علل آن، آرمانی بودن راهکارها، کوتاه‌مدت دیدن فرایند اجرای طرح‌ها و عدم تمایل به صرف وقت و زمان در این راستاست. هزینه‌بر بودن اقدامات همه‌جانبه، گاهی تصور منفی را در ذهن مسئولین و برنامه‌ریزان ایجاد کرده و آن‌ها را به اقدامات کوتاه‌مدت و بی‌کیفیت وامی‌دارد. جدول ۵ مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها و دفعات تکرار در مجموعه مقالات را نشان می‌دهد.

جدول ۵

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش محتوایی و معنایی

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها	C1	۱، ۳۸، ۳۹	۳
	C2	۱، ۳، ۳۸	۳
	C4	۱، ۳	۲
	C6	۱، ۲، ۳، ۹، ۱۹، ۲۵	۶
	C13	۱	۱
	C31	۲، ۳، ۱۴	۳
	C32	۲، ۱۲	۲
	C45	۳، ۲۴	۲
	C47	۳، ۴	۲
	C51	۴	۱
	C55	۴، ۳۳، ۳۴، ۳۹	۴
	C66	۷	۱
	C69	۸	۱
	C70	۸	۱
	C73	۱۰	۱
	C74	۱۰، ۱۶	۲
	C77	۱۰	۱
	C80	۱۴	۱
	C83	۱۴	۱
	C85	۱۴	۱
C88	۱۷	۱	
C93	۱۸	۱	
C102	۲۵	۱	
C105	۲۸	۱	
C107	۳۳، ۳۷	۲	
C108	۳۷	۱	

۳-۳- چالش رویه‌ای و روش‌شناختی طرح‌ها و برنامه‌ها

توسعه‌ی شتاب‌زده و تجددگرا و استفاده بی‌حدومرز از فناوری نوین در کشور، بسیاری از بافت‌های تاریخی جهان را در معرض تهدید و آسیب‌های جدی قرار داد (حسن‌زاده و سلطان‌زاده، ۱۳۹۶). با وجود «تعدد مسائل» (C40) طرح‌ها و برنامه‌ها از عهده‌ی پیچیدگی‌های آن برنیامدند به‌نحوی که همچنان حل‌نشده باقی‌مانده‌اند. چالش‌های رویه‌ای را می‌توان در سه مرحله‌ی تهیه، تصویب و اجرای طرح‌ها و برنامه‌های حفاظت و توسعه و در تلفیق با سایر مقوله‌ها مورد تحلیل قرار داد. در مرحله‌ی تهیه‌ی طرح‌ها، بسیاری از سوء‌تدبیرهای انجام‌شده در بافت‌های تاریخی ناشی از سوء‌تشخیص‌های مسئولان و متخصصان در حوزه‌ی مداخله و مقدم بر آن تشخیص مسئله‌ی (C104) اصلی توسعه (قادریان، ۱۳۹۶)، عدم واقع‌نگری برنامه‌ریزان، تصمیم‌گیران و طراحان (C49) در ارائه‌ی طرح‌ها و عدم امکان‌سنجی صحیح تحقق طرح‌های حفاظت (C68) توسط آن‌ها بوده

است. چالش دیگر مربوط به رویکرد طرح‌ها و پروژه‌ها است که اغلب «رویکردهای تقلیدی در حفاظت و توسعه» (C110) هستند. چنین رویکردهایی برنامه‌ریزان و مشاوران را از شناخت صحیح و عمیق زمینه بازمی‌دارد. چالش اصلی آن است که حتی برنامه‌ریزانی که از این شیوه‌ها استفاده می‌نمایند درک درستی از چپستی این طرح‌ها نداشته و صرفاً شیوه‌ای تقلیدی اتخاذ شده از غرب را به صورت نامتعطف و استاندارد وار و بدون در نظر گرفتن محتوا، در هر طرح و در هر مکانی استفاده می‌کنند. ضعف مطالعات و منابع مکتوب پیرامون هسته‌ها و مناطق تاریخی شهرها (C78)، نگاه کمی به مسائل بافت و روند شکل‌گیری و توسعه‌ی آن‌ها از یکسو و سهل‌انگاری و بسنده نمودن مشاوران به اطلاعات سطحی و کلی از سوی دیگر، ارزش‌های اصیل را محو و نابود ساخته است. همان‌طور که امروزه شاهدیم بخش مطالعات همه‌ی طرح‌ها به‌وفور شامل آمار و ارقامی در مورد اندازه‌گیری شاخص‌های اجتماعی، جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی، شرایط کالبدی و... بافت است اما در واقعیت امر هیچ‌گونه استفاده‌ای در ارائه‌ی پیشنهادات از آن‌ها نمی‌گردد. این مطالعات نه تنها مورد استفاده نیست بلکه وقت و سرمایه‌های ارزشمند زیادی را هدر خواهد داد. موضوع دیگر طرح‌ها و سیاست‌های توسعه و عمران در قالب طرح‌های جامع، تفصیلی، ملی و استانی (C41) است. این طرح‌ها ضوابط و چارچوب‌های کلی را به منظور حفظ مناطق تاریخی ارائه می‌دهند که عملاً ارزش‌ها را نادیده گرفته و حتی شبیه به سایر بافت‌های فرسوده با آن برخورد می‌شود. گاهی این چارچوب‌های توسعه با پیشنهادات اقتدارگرایانه نه تنها به حفظ ارزش‌ها کمک نکرده بلکه آن را در خدمت توسعه و دستیابی به بیشترین سود به عرصه‌ی نابودی می‌کشاند. موضوع قابل توجه دیگر آن است که طرح‌های توسعه و حفاظت نه تنها در محتوا بلکه در اجرا و حتی مقیاس عمل (C67) نیز در تضاد هستند. عدم انطباق طرح‌های توسعه و حفاظت (C103) به لحاظ محتوا، هدف و افق زمانی آن‌ها از تهیه تا اجرا، بسیار حائز اهمیت است. در اکثریت مواقع این دو نه تنها هماهنگ نبوده بلکه در تضاد و تقابل با یکدیگر عمل کرده‌اند. در این راستا یکی از موضوعاتی که کمتر به آن توجه شده، جایگاه مرمت آثار ارزشمند میراثی در طرح‌های شهری، منطقه‌ای، ملی و آمایشی (C95) است. این مسئله توسعه در بافت‌های تاریخی را نسبت به سایر نقاط شهر و منطقه کندتر کرده است. حال آنکه رسیدگی به آن‌ها می‌تواند به‌عنوان محرکی برای توسعه واقع گردد. تضادهای مطرح شده در بسیاری از موارد موجب نیمه‌تمام ماندن و رهاشدگی طرح‌های حفاظت (C43) و آفرینش موج جدیدی از فرسودگی می‌شود. نکته‌ی دیگر در حوزه‌ی تهیه‌ی طرح‌های شهری عدم توجه به همکاری میان‌رشته‌ای (C81) در آن است. طرح‌های حفاظت و توسعه اگر بخواهد هم‌راستا و همه‌جانبه و در راستای هدف پایداری سوق پیدا کند، مستلزم نگاهی همه‌جانبه از سوی متخصصین رشته‌های شهرداری، معماری، باستان‌شناسی، مرمت تاریخی، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، جامعه‌شناسی، اقتصاد شهری، عمران و... است. باین‌وجود تنها متخصصین دخیل عمدتاً معمار و شهرساز، بوده و ردی از سایر تخصص‌ها نیست.

در مرحله‌ی تصویب طرح‌ها کارشناسانی که مسئول بررسی محتوای طرح‌ها هستند در بسیاری از موارد بینش عمیقی از موضوعات تخصصی شهرداری ندارند و این باعث می‌شود آسیب‌های زیان‌باری در هنگام اجرا به بار آورد. مشکل تمامی پروژه‌های شهرداری نه تنها حوزه‌ی حفاظت در شرایطی که با سایر طرح‌ها تداخل نداشته باشد، آن است، که مشاورین از سمت شهرداری یا نهاد متولی طرح‌ها تحت فشار قرار گرفته به مسائل به‌طور کوتاه‌مدت نگریده می‌شود و همین طی کردن عجلولانه‌ی پروسه‌ی تهیه تا اجرا موجبات اخذ تصمیمات لحظه‌ای، مقطعی و آسیب‌رسان خواهد شد. به‌منظور پاسخگویی بیشتر، ارزیابی مستمر طرح‌های توسعه و حفاظت (C44) در فرایند تهیه تا مرحله‌ی پس از اجرا الزامی است. این مهم نیز از جمله موانعی است که سیستم برنامه‌ریزی کشور بدان توفیق نیافته است و ارزیابی‌ها تنها محدود به پژوهش‌هایی است که در نشریات مختلف انتشار یافته و بلااستفاده مانده‌اند.

ارزیابی وضعیت حفاظت محوطه‌های میراث فرهنگی جهانی به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین موضوعات در فرآیند نظارت بر میراث است که باید علاوه بر تمرکز بر حفاظت از ارزش‌های ملموس و ناملموس، همچنین بر برقراری ارتباط با برجستگی و منزلت فرهنگی سایت میراثی تأکید داشته باشد. این جریان باید با مشارکت ذینفعان مختلف مرتبط با بستر فرهنگی مربوطه محقق گردد. فرآیند نظارت، می‌تواند بستر مناسبی را برای سنجش میزان کارآمدی سیستم مدیریت میراث فراهم سازد (یزدگرد و همکاران، ۱۴۰۰). موضوع اخیر که به‌ویژه در انگلستان مطرح است ارزیابی بازه‌مندی (C109) به‌منظور شناخت اهمیت مکان و ارزش‌های میراثی (لطفی و همکاران، ۱۳۹۹) است که نخستین گام هر پروژه در برخورد با بافت‌های واجد ارزش تاریخی است. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش رویه‌ای و روش‌شناختی محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش رویه‌ای و روش‌شناختی

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش رویه‌ای و روش‌شناختی طرح‌ها و برنامه‌ها	C40	۲	۱
	C41	۳، ۲، ۱۴، ۱۷، ۳۲	۵
	C43	۳، ۲	۲
	C44	۳، ۲۶	۲
	C49	۳، ۱۴	۲
	C56	۴	۱
	C67	۷	۱
	C68	۷	۱
	C78	۱۴، ۱۱	۲
	C81	۱۴	۱
	C84	۱۴	۱
	C95	۱۹	۱
	C103	۳۹، ۲۷، ۲۶	۳
	C104	۲۷	۱
C109	۲۷	۱	
C110	۳۸	۱	

۴-۳- چالش فرهنگی و اجتماعی

کیفیت نازل سکونت (C15) و عدم تمایل به سکونت (عدم حس تعلق) (C14) بافت‌های تاریخی را با آسیب مواجه ساخته است. جریان التقاط فرهنگی (C17)، سنت‌گریزی و غرب‌زدگی (C33) و تمایل به نو شدن از اواخر دوران قاجار و به‌طور شدیدتر در دوران پهلوی اول (خیابان‌کشی‌های قاهرانه) بافت‌ها را به نابودی کشانید و از سوی دیگر با هدف مرهم نهادن بر این تخریب‌های گسترده، بازسازی و نوسازی از طریق ساخت‌وسازهای جدید و با نادیده گرفتن ارزش‌های اصیل زمینه توسط دولت، شدت یافت. افزون بر آن بی‌هویتی و ترک بافت توسط گروه‌های اصیل و ثروتمند و ورود گروه‌های مهاجر و طبقات کم‌درآمد به بافت (C29) است. از این‌رو افزایش کیفیت زندگی جزء اهداف اصلی اکثریت طرح‌ها و برنامه‌ها قرار گرفت، اما به‌ندرت بدان دست‌یافته‌اند. مسائل و چالش‌های موجود در بافت تاریخی به‌صورت سلسله‌وار و درهم‌تنیده علت و معلول یکدیگر هستند و تشخیص تقدم و تأخر برخی چالش‌ها خود یک مسئله‌ی پیچیده و قابل‌تأمل است. این طرح‌ها با هدف بازگرداندن ساکنان اصیل، سرمایه‌گذاران را به سرمایه‌گذاری در ساخت‌وساز در بافت تشویق می‌کنند، درحالی‌که نه‌تنها ساکنان اصیل را جذب نمی‌کند بلکه اقشار پردرآمد که سودای سرمایه‌گذاری و رسیدن به سود حاصل از تجاری‌سازی را در سر می‌پروراندند را به کانون بافت هدایت می‌نماید. بنابراین افراد کم‌درآمدی که به دلیل شرایط اقتصادی و به‌صرف داشتن یک سرپناه، به این بافت‌ها رو آورده بودند به‌جای تثبیت حس تعلق به محل زندگی، بیشتر از بافت رانده می‌شوند. مهاجران و ساکنان غیر اصیل اغلب از سطح آگاهی عمومی پایین نسبت به ارزش‌های میراثی (C18) برخوردار بوده و در قبال حفظ و نگهداری ارزش‌ها احساس مسئولیت (C36) نمی‌کنند. به‌منظور ارتقاء سطح کیفیت و تعلق‌خاطر به بافت طرح‌ها و برنامه‌ها به موضوع مشارکت و تعامل گروه‌های ذینفع و ذی‌نفوذ (C65) در حین تهیه، تصویب و اجرای طرح‌ها (C28) و ارزیابی پس از اجرا اشاره نموده‌اند اما همچنان مشهود است که در سطح مصاحبه و اعلام نظر مقطعی و بی‌اساس از ساکنان و صرفاً جهت اینکه برچسب مشارکت را بر طرح‌ها بزنند، از این مقوله استفاده‌ی ابزاری می‌نمایند. اجرای پروژه‌ها برخلاف میل و خواسته‌ها و نیازمندی‌های ساکنین و بدون توجه به نقش آن‌ها در شکل‌دهی به محل سکونت خود، اعتماد متقابل مردم و مسئولین (C11) را خدشه‌دار کرده و نارضایتی از محل سکونت، سلسله‌ی چالش‌های ذکرشده را طی می‌کند. در راستای پاسخ‌گویی و رفع چالش‌های فرهنگی و اجتماعی اولین گام «آموزش و آگاهی بخشی به جامعه در خصوص ارزش‌های تاریخی و نحوه برخورد با آن» (C30) توسط مدیران شهری است. این مهم از طریق تشکیل «سازمان‌های مردم‌نهاد» در بافت‌های تاریخی و توجه و بهره‌گیری هرچه بیشتر از «سرمایه‌های فرهنگی» (C92) و اجتماعی» در طرح‌ها و برنامه‌ها میسر می‌گردد.

مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش رویه‌ای و روش شناختی محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش فرهنگی و اجتماعی

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش فرهنگی و اجتماعی	C11	۴، ۱	۲
	C14	۱۹، ۱	۲
	C15	۱	۱
	C17	۱	۱
	C18	۲۱، ۱۷، ۱۴، ۱۲، ۲، ۱	۶
	C28	۱۹، ۱۷، ۱۳، ۶، ۳، ۱	۷
	C29	۲۸	۲
	C30	۸، ۲	۲
	C33	۳۰، ۱۹، ۱۵، ۱۴، ۲	۵
	C36	۲	۱
	C65	۲	۱
	C90	۶	۱
	C92	۱۷	۱
		۱۸	۱

۵-۳- چالش‌های اقتصادی

مطالعات خاطرنشان کرده‌اند که فقدان توانایی مالی شهروندان (C89) در امر حفاظت و مرمت از املاک ارزشمند مانعی برای تحقق اهداف حفاظت است. اما در این خصوص نقش «سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی در حمایت از حفظ و احیاء بخش تاریخی، بسته‌های تشویقی» (C96) شامل معافیت‌های مالیاتی، تسهیلات کم‌بهره و «منابع مالی پشتیبان» (C19) و... از سوی سازمان‌های ذی‌ربط به بخش خصوصی و مالکان جهت تشویق آن‌ها در فعالیت‌های مربوط به احیاء و باززنده‌سازی، نقش کم‌رنگی داشته است (قادری و همکاران، ۱۳۹۱) و یا حتی اگر تسهیلاتی ارائه شده، مقدار آن جهت ساخت‌وساز بیش از تسهیلات حوزه‌ی مرمت (C34) بوده است. همچنین مدیران شهری در بیان «هزینه‌ی بالای مرمت و حفاظت» (C5)، همواره گلایه دارند که برای حفاظت از این مراکز تاریخی به بودجه‌ی زیادی نیاز دارند، که هرگز در دسترس نیست. در نتیجه، این بافت‌های شهری در برابر عوامل مختلف فرسودگی طبیعی و انسان‌ساخت بی‌دفاع شده و وقتی فرسوده یا بلااستفاده می‌مانند، تخریب آن‌ها توسط مدیران شهر توجیه می‌گردد (روحانی، ۲۰۱۱). مانع دیگر، تمایل مدیران و برنامه‌ریزان در به‌کارگیری «رویکرد مبتنی بر سود اقتصادی» (C3) با بیشترین بازدهی اقتصادی است. طبیعی است که دست‌یابی به سود کلان اقتصادی در کوتاه‌مدت واقع‌بینانه نیست؛ این جریان به‌وفور مشهود است که شهرداری‌ها با صدور پروانه ساخت‌وساز در راستای کسب درآمد مبادرت می‌ورزند (C38). به دلیل نازل بودن قیمت زمین (C91) و مسکن محلی (C76)، مجال برای دنبال شدن منافع خصوصی و جلب سرمایه‌گذار (C60) فراهم شده است. راهبردی مهم در راستای پاسخ به اهداف اقتصادی در سطح کلان و خرد حمایت از «رونق کسب‌وکارهای محلی» (C71) و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی است. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش‌های اقتصادی طرح‌ها و برنامه‌ها و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش‌های اقتصادی

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش‌های اقتصادی	C3	۳۸، ۲۲، ۱	۳
	C5	۱	۱
	C19	۳۹، ۱۴، ۳، ۱	۴
	C34	۲	۱
	C38	۲	۱
	C42	۳، ۲	۲
	C60	۵	۱
	C71	۸	۱
	C76	۱۰	۱
	C87	۱۷	۱
	C89	۱۷	۱
	C91	۱۷	۱
	C96	۱۹	۱
	C99	۳۵، ۲۱	۲

۶-۳- چالش حقوقی، قانونی، ضوابط و مقررات حفاظت و توسعه

«خلاً قوانین و مقررات حقوقی بستر ساز تحقق اهداف حفاظت از میراث (C25)» و «قوانین سخت‌گیرانه (C27)» همواره کشمکش‌هایی را بین نهادهای مسئول حفاظت و نهادهای مجری طرح‌های توسعه ایجاد کرده است. ضعف جدی حمایت‌های قانونی، سیاست‌های تشویقی و نبود معیاری برای طبقه‌بندی و اولویت‌گذاری آثار ثبتی، ضعف در رسیدگی و پایش میراث معماری ثبتی توسط مسئولان ذی‌ربط، مشکلات و نارضایتی‌هایی در بین برخی از مالکان این آثار به وجود آورده است که آمار مربوط به پیگیری‌های قضایی حاکی از این موضوع است (کبیری و همکاران، ۱۳۹۸). سهل‌انگاری میراث فرهنگی در «عدم ثبت بناهای ارزشمند در فهرست آثار ملی» (C22) منجر به نادیده گرفتن و از بین رفتن ارزشمندی‌های بافت شده است. گاهی ابطال عملیات ثبت بناها از فهرست آثار ملی از سوی خود مالکان و بهره‌برداران انجام می‌گیرد که عامل آن، عدم آگاهی نسبت به اهمیت میراث و همچنین ضعف در هماهنگی میان «سیاست‌ها و قوانین و مقررات حفاظت از میراث معماری» با «نیازها و خواسته‌های صواب مالکان بناهای تاریخی» (C98)، «به‌روز نبودن قوانین و مقررات حقوقی حوزه‌ی حفاظت و احیای میراث فرهنگی از جهت تشویق و ترغیب ذینفعان»، «ضعف در اجرای صحیح قوانین و مقررات مرتبط با موضوع حفاظت و ثبت میراث معماری»، «عدم حمایت از سوی دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و برآورده نشدن تقاضاها، منافع مالی و اقتصادی مالکان بناهای تاریخی ملی، در صورت نگهداری و حفاظت از آثار تحت تملکشان»، «وجود کشمکش در بین مالکان و ذینفعان آثار تاریخی ملی نسبت به موضوع حفاظت» و «کمبود منابع مالی و ... جهت تملک بنا و یا اعطای ملک معوض به مالکان خصوصی آثار تاریخی و فرهنگی ثبت‌شده در فهرست آثار ملی از سوی نهادهای ذی‌ربط» و «فقدان خلاقیت و ابتکار عمل در نوع بهره‌برداری‌های مناسب و متناسب با شأن آثار از طریق مالکان و بهره‌برداران» است (کبیری و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین «ضوابط طراحی شهری و معماری ویژه‌ی بافت‌های تاریخی» (C72) عمدتاً نامنعطف بوده و ارزشمندی‌های بافت به‌طور سطحی در آن لحاظ شده است. به‌طور خاص در حریم بناهای تاریخی ثبت‌شده، ضوابط ساختمانی و شهرسازی که توسط شهرداری‌ها اعمال شده و با ضوابط اختصاصی سازمان میراث فرهنگی همراه می‌گردد، عملکرد مطلوبی را در راستای حفاظت از هویت کالبدی این بافت‌ها به نمایش نگذاشته است (پوراحمدی، ۱۳۹۸). تفاوت الگوهای حاکم بر نحوه استقرار و تعیین سطح اشغال، نما و ارتفاع ساختمان‌های جدید نسبت به معماری بناهای قدیم مثال بارز این ناکارآمدی است.

موضوع دیگر بحث وقف و نظام مالکیت ابنیه است (C106). ابنیه‌ی وقفی به دلیل لزوم نگهداری آن‌ها می‌تواند به امر حفاظت کمک کند اما از طرفی چون متولی آن‌ها اداره‌ی اوقاف است، ممکن است در نحوه‌ی مرمت و نگهداری با میراث فرهنگی با

تنش‌هایی مواجه گردد. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش حقوقی، قانونی، ضوابط و مقررات و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۹ نشان داده شده است.

جدول ۹

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش حقوقی، قانونی، ضوابط و مقررات

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش حقوقی، قانونی، مقررات و ضوابط	C22	۲۱، ۱۴، ۱	۳
	C25	۳۵، ۲۱، ۱۴، ۳، ۱	۶
	C27	۳۹	۲
	C37	۲۵، ۱	۱
	C72	۲	۴
	C94	۱۷، ۱۶، ۱۴، ۹	۲
	C98	۳۹، ۱۹	۲
	C106	۳۵، ۲۱	۲

۷-۳- چالش قدرت و سیاست

بحث حفاظت از عتیقات از دوران مشروطه مطرح گردید اما با اختلاف و کشمکش سیاسی داخلی (C21) مواجه شد و با افزایش آگاهی عمومی به‌ویژه افشار روشنفکر جامعه حفاظت از آثار تاریخی حائز اهمیت شناخته شد. اما بافت‌های تاریخی ایران در اوایل قرن اخیر همواره مقهور اقتدارگرایی‌های (C9) دولت پهلوی اول بوده است. «سیاست‌های کلان دولت» (C26) و قوانین وضع شده توسط مجلس شورای اسلامی، آن را از مواضع مختلف تحت تأثیر قرار داده است. در برخی برنامه‌های توسعه و عمران کشور برنامه‌های جدید حفاظتی در دستور کار قرار می‌گرفته و حتی در قالب تصویب قوانین جدید، دائمی نهادهای متولی حفاظت تعویض می‌شده است. برای مثال، در دوره‌ای وزارت آموزش و پرورش متولی حفاظت بوده، پس‌از آن، وزارت هنر و فرهنگ و در نهایت وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری امر حفاظت آثار را بر عهده داشته‌اند. گاهی جریان‌های سیاسی (داخلی و خارجی) حاکم (C16) از قبیل «جنگ تحمیلی» (C23) و کشمکش‌های داخلی در کشور بافت‌های تاریخی را تخریب و یا انجام طرح‌های حفاظت را مانع شده‌اند. طرح‌های حفاظت اولیه توسط مستشاران آمریکایی تهیه می‌شدند و همین عامل سبب ورود بیشتر اندیشه‌های غربی به بحث حفاظت و مرمت شد. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش قدرت و سیاست و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۱۰ نشان داده شده است.

جدول ۱۰

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش قدرت و سیاست

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش قدرت و سیاست	C9	۴، ۱	۲
	C16	۳۳، ۱	۲
	C21	۱	۱
	C23	۲، ۱	۲
	C26	۲، ۱	۲

۸-۳- چالش زمان

در تهیه‌ی طرح‌های حفاظت و توسعه در بافت‌های تاریخی، توجه به سیر تطور تاریخی و زمانی (C7) و دوره‌هایی که بافت‌های تاریخی کشور پشت سر گذاشته‌اند، امر بسیار اساسی است. چراکه این نگاه، دورنمایی از سیر تحول و تکوین بافت‌ها و شکل‌گیری ارزشمندی‌ها را مشخص می‌کند و دید برنامه‌ریزان و طراحان را نسبت به اهمیت مکان بینا خواهد ساخت. امروزه طرح‌ها و برنامه‌ها هرچند که در کلیات سیر تحول بافت‌ها را مورد مطالعه قرار می‌دهند اما بافت‌های ارزشمند حاوی اطلاعاتی است که بایستی با دقت تمام مورد واکاوی قرار بگیرند. به‌عنوان مثال، هر دوره‌ای از تاریخ الگوهای معماری مخصوص به خود را داراست و

در حفظ و نگهداری و ارائه‌ی ضوابط ساخت‌وساز جدید بایستی به الگوهای بومی متناسب با دوره‌شان توجه داشت. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش زمان و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۱۱ نشان داده شده است.

جدول ۱۱

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش زمان

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش زمان	C7	۳، ۱۲، ۱۴، ۲۶، ۳۴	۶
	C8	۲۲، ۱	۲

۹-۳- چالش دانش و تخصص

از جمله چالش‌های اصلی طرح‌های حفاظت «چالش نظری» و به عبارتی دیگر فقدان «مبانی نظری» منسجم و شفاف در آن‌ها است. این بدان علت است که اساس مفاهیم مرمت و حفاظت عمدتاً توسط اسناد بین‌المللی و منشورها (C79) مطرح گردیده‌اند و بعدها با رویکردهای شکل گرفته در حوزه‌ی شهرسازی و... تلفیق شده‌اند. آنچه جای خالی آن در طرح‌های حفاظت و مرمت مشهود است، وجود دانش و ادبیات تخصصی بومی (C82) شهرسازی و مرتبط با زمینه است که کمتر پژوهشی بدان پرداخته است. دوم اینکه تهیه‌ی طرح‌ها برای هر شهر نیازمند شناخت عمیق و دقیق از زمینه دارد و این مستلزم حضور «نیروهای بومی متخصص» (C10) در محل جهت بررسی است. حال آنکه شاهدیم افراد غیربومی بدون آنکه لحظه‌ای از شهرها گذر کرده باشند اقدام به تهیه‌ی طرح می‌نمایند. طرح‌های حفاظت نیازمند نگاه همه‌جانبه و میان‌رشته‌ای در حوزه‌های تخصصی مختلف است. بنابراین لازم است که از همه‌ی متخصصین حوزه‌های مختلف به صورت همکاری میان‌رشته‌ای (C97) در طرح‌ها و برنامه‌ها بهره گرفته شود. در نگاه به تاریخ مرمت در ایران، فقدان نیروی متخصص بومی و حضور مستشاران آمریکایی در اوایل سده‌ی اخیر در طرح‌های اولیه‌ی حفاظتی ریشه‌های گرایش به دانش و تخصص عاریتی و غیربومی نمایان است و از آن دوران تاکنون نیز ایران نتوانسته در راستای حل مسئله‌ی بومی‌سازی دانش تخصصی گام موثقی را بردارد و این خلأ و مانع اصلی در برنامه‌ریزی است. مورد دیگر آن است که بسیاری از متخصصین در حرفه تحصیلات دانشگاهی بالایی نداشته و یا برعکس دانشگاهیان نقش اندکی در طرح‌های حفاظت و توسعه ایفا می‌کنند و این عدم هم‌نشینی دانش و حرفه از جمله موانع اصلی دیگر است. در این راستا لازم است که روابط متقابل و پیوند مراکز علمی با نهادهای برنامه‌ریزی و اجرایی (C50) بیش‌ازپیش تقویت گردد. زمینه‌پژوهی (C86) و تشکیل بانک و پایگاه‌های داده و اطلاعات در حوزه‌ی میراث از جمله مواردی است که در هر طرح و برنامه‌ای لزوم آن احساس می‌شود؛ مطالعه‌ی جنبه‌های مختلف کالبدی، عملکردی، فرهنگی، تاریخی، اقتصادی، اجتماعی، طبیعی، زیست‌محیطی و سایر موارد زمینه، موضوعی اساسی است که اطلاعات عمیق و وسیعی را نسبت به ارزش‌های مکان ارائه می‌دهد. به شرطی که داده‌ها در بازه‌های زمانی کمی قابلیت به‌روز شدن داشته باشند. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به چالش دانش و تخصص و دفعات تکرار در مجموعه مقالات در جدول ۱۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۲

زیر مقوله‌های مرتبط با چالش دانش و تخصص

مقوله	کد	شماره مقاله	دفعات تکرار
چالش دانش و تخصص	C10	۱۹، ۱۵، ۳، ۱	۴
	C50	۳	۱
	C79	۱۲	۱
	C82	۳۸، ۱۴	۲
	C86	۳۷، ۱۵	۲
	C97	۲۰	۱

نتیجه‌گیری

در این مطالعه، در راستای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش، تمامی موانع و چالش‌هایی که طرح‌های حفاظت و توسعه در بافت‌های تاریخی با آن مواجه هستند با استفاده از شیوه‌ی فرا تحلیل مقالات بر مبنای نظریه‌ی بنیادی مورد واکاوی و بررسی قرار

گرفت. در مجموع فرایند کدگذاری باز ۱۱۰ کد استخراج شده و طی کدگذاری محوری در قالب ۹ مقوله‌ی اصلی دسته‌بندی گردید. این مقوله‌ها شامل، چالش نهادی و مدیریتی میراث، چالش محتوایی و معنایی طرح‌ها و برنامه‌ها، چالش رویه‌ای و روش‌شناختی طرح‌ها و برنامه‌ها، چالش فرهنگی و اجتماعی، چالش‌های اقتصادی، چالش حقوقی، قانونی، ضوابط و مقررات حفاظت و توسعه، چالش قدرت و سیاست، چالش زمان، چالش دانش و تخصص است. موانع و چالش‌های نهادی و مدیریتی میراث جزء موارد اساسی است که مقالات متعددی بدان پرداخته‌اند. در این حوزه مهم‌ترین موارد تأکید شده، ضعف عملکردی و تفرق عملکردی نهاد‌های مدیریتی است. در چالش محتوایی و معنایی، به عدم انطباق طرح‌های توسعه با نیازها، ضروریات، ساختار فرهنگی و ارزش‌های بافت و لزوم رویکرد یکپارچه و جامع‌نگر در بازآفرینی، حفاظت و توسعه بیشتر اشاره شده درحالی که چالش معنایی «مفهوم واژگان مرمت و حفاظت» بسیار حائز اهمیت بوده و کمتر بدان پرداخته شده است. از جمله موانع بیشتر اشاره شده در حوزه‌ی رویه‌ای و روش‌شناختی، «عدم انطباق طرح‌های توسعه و حفاظت»، در حوزه‌ی فرهنگی و اجتماعی، بحث «فقدان مشارکت شهروندان»، «پایین بودن سطح آگاهی عمومی نسبت به ارزش‌های میراثی»، «عدم آموزش و آگاهی بخشی به جامعه در خصوص ارزش‌های تاریخی و نحوه برخورد با آن» است. در خصوص چالش‌های اقتصادی، بر «فقدان منابع مالی پشتیبان» و پس‌از آن فقدان «سیاست‌های تشویقی» بیشترین تأکید شده است. در رابطه با چالش حقوقی، قانونی، ضوابط و مقررات، به ترتیب خلاً قوانین و مقررات بسترساز تحقق اهداف حفاظت از میراث (قوانین حقوقی) و ناکارآمدی ضوابط طراحی شهری و معماری ویژه‌ی بافت‌های تاریخی، در خصوص چالش قدرت و سیاست، به جریان‌ات سیاسی حاکم و سیاست‌های کلان دولت اشاره شده است. چالش زمان، «عدم توجه به سیر تطور تاریخی بافت» و در رابطه با چالش دانش و تخصص به «فقدان نیروی متخصص بومی»، تأکید بیشتری شده است. باین‌حال از نگاه نگارنده موانع و چالش‌های اساسی‌ای نیز وجود دارند که یا در تمرکز مطالعات قرار نداشته‌اند و یا اینکه در یک یا تعداد معدودی مقاله از آن‌ها مختصراً یاد شده است؛ از میان آن‌ها «چالش مبانی نظری و ادبیات بومی» در حوزه‌ی حفاظت و «چالش معنایی واژگان مرمت و حفاظت» موضوعاتی هستند که می‌تواند در اولویت مطالعات آتی قرار گیرد. در راستای برطرف نمودن موانع، رویکردهای متعددی اخیراً بیشتر مورد استقبال قرار گرفته، شامل رویکرد «بازآفرینی یکپارچه» و زیرمجموعه‌های آن (بازآفرینی فرهنگ‌مبنا، حفاظت مبنا و...) و «بازآفرینی پایدار» است که با تأکید بر عامل فرهنگ و زمینه‌گرایی و موضوعات اجتماعی و پایداری و... سعی در همسو نمودن تضادها و تقابل‌های طرح‌های حفاظت و توسعه داشته است اما همچنان در حیطه‌ی مطالعه باقی‌مانده‌اند. خلاً اصلی دیگر «شکاف بین تئوری و عمل» است که در راستای تحقق اهداف برنامه‌ها و طرح‌های توسعه بایستی مورد مطالعه‌ی عمیق قرار بگیرد (شکل ۳).

شکل ۳. جمع‌بندی مهم‌ترین موانع و چالش‌های طرح‌های حفاظت و توسعه در ایران

منابع

- ابویی، رضا و جعفری، نسیم. (۱۳۹۴). نقد جایگاه بناهای میان افزا در محوطه‌های تاریخی از منظر اسناد بین‌المللی. *صفه*، ۲۵(۶۸)، ۱۱۹-۱۳۸.
- آزاد، میترا و کاظمی‌مدانی، زهرا. (۱۳۹۶). چالش‌های توسعه و حفاظت در روستای تاریخی فرح‌آباد ساری. *صفه*، ۱۷(۲۷)، ۹۹-۱۱۴.
- امین بیدختی، علی‌اکبر و شریفی، نوید. (۱۳۹۴). تدوین راهبردهای باززنده‌سازی بافت قدیم شهر سمنان با استفاده از تکنیک‌های FAHP و SWOT. *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۵(۱۶)، ۲۳۳-۲۴۸.
- ازدی، محمد سعید. (۱۳۸۰). بررسی تجارب مرمت شهری در ایران با تأکید تحولات دو دهه اخیر. *هفت شهر*، ۱(۳)، ۳۳-۴۲.
- بابایی، حمیدرضا؛ رفیعیان، مجتبی؛ روستا، مجید و پاسیان خمری، رضا. (۱۳۹۷). تحلیل شبکه سازمانی مدیریت مشارکتی نوزایی شهری در بافت تاریخی گرگان. *باغ نظر*، ۱۵(۶۳)، ۱۷-۲۸.
- بیگ زاده شهرکی، حمیدرضا. (۱۳۹۲). حفاظت از بافت تاریخی شهر و کاهش آسیب‌پذیری آن با تأکید بر بحران ناشی از زلزله. *چیدمان پاییز*، ۳(۳)، ۱۱۶-۱۲۶.

- پاکرو، نازلی و ثقفی اصل، آر.ش. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر مداخله‌های تجربی در بهبود بافت‌های تاریخی شهری ایران و جهان، مطالعه تطبیقی شهر تاریخی (بیرجند در ایران، پنسیکولا در اسپانیا). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)*، ۲۰ (۵۷)، ۳۹-۶۶.
- پژوهان، موسی و پورمقدم، زهرا. (۱۳۹۷). برنامه‌ریزی راهبردی گردشگری شهری با رویکرد بازآفرینی فرهنگ‌مبنا در بافت‌های تاریخی (نمونه‌موردی: بافت قدیم شهر رشت). *فصلنامه مطالعات شهری*، ۷ (۲۷)، ۵۳-۶۶.
- پوراحمدی، مجتبی. (۱۳۹۸). بازتعریف ضوابط شهرداری استقرار بنا با رویکرد حفاظت از بافت‌های تاریخی شهرها (نمونه موردی شهر لاهیجان). *دانش شهرداری*، ۳ (۲)، ۶۵-۸۲.
- جاپلگی، غلامرضا؛ محمدمرادی، اصغر و معماریان، غلامحسین. (۱۳۹۸). ابعاد و مؤلفه‌های نگرش استمرار و گسست تاریخی در پهنه‌های زیست اجتماعی ایران. *مسکن و محیط روستا*، ۳۸ (۱۶۶)، ۱۰۹-۱۲۲.
- حاتمی نژاد، حسین؛ آروین، محمود؛ رازقی، فرزانه و محمدی، احد. (۱۳۹۷). شناسایی عرصه‌های مداخله در بافت‌های تاریخی براساس اصل توسعه میان‌افزا (مورد شناسی: بافت تاریخی شهر یزد). *فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۸ (۲۸)، ۴۹-۶۸.
- حسن‌زاده، مهرنوش و سلطان‌زاده، حسین. (۱۳۹۶). تدوین مدل مفهومی تحقق پایداری بافت‌های تاریخی با رویکرد راهبردی برنامه‌ریزی بازآفرینی. *باغ نظر*، ۱۴ (۵۶)، ۵۷-۷۰.
- حناچی، پیروز؛ دبیا، داراب و مهدوی نژاد، محمدجواد. (۱۳۸۶). حفاظت و توسعه در ایران (تجزیه و تحلیل تجارب مرمت در بافت‌های بارز شهرهای تاریخی ایران). *هنرهای زیبا*، ۳۲ (۳)، ۵۱-۶۰.
- حناچی، پیروز و فدائی‌نژاد، سمیه. (۱۳۹۰). تدوین چارچوب مفهومی حفاظت و باز آفرینی یکپارچه در بافت‌های فرهنگی-تاریخی. *هنرهای زیبا - معماری و شهرداری*، ۴۶ (۰)، ۱۵-۲۶.
- خان محمدی، مرجان؛ قلعه‌نوئی، محمود و ایزدی، محمد سعید. (۱۳۹۹). تبیین مدل محله فرهنگی در بافت‌های تاریخی برای توسعه اقتصاد و حضور صنایع خلاق (مورد پژوهشی: خیابان لاله‌زار، تهران). *باغ نظر*، ۱۷ (۸۷)، ۵-۱۸.
- رضائی، میثم و زنگی آبادی، علی. (۱۳۹۹). ارزیابی و تحلیل نقش کنشگران مدیریت شهری در مدیریت یکپارچه بافت تاریخی کلان‌شهر شیراز با استفاده از مدل ANP. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۰ (۳۶)، ۱۷۹-۱۹۶.
- رضائی، نعیمه و حناچی، پیروز. (۱۳۹۴). محله عودلاجان، میراث شهری در تقابل بین سنت و مدرنیته. *مطالعات معماری ایران*، ۴ (۷)، ۱۹-۳۴.
- رضویان، محمدتقی؛ قادرمرزی، حامد؛ علیان، مهدی و چراغی، رامین. (۱۳۹۴). راهبرد پژوهی مدیریت شهری در راستای توسعه‌ی پایدار در بافت‌های تاریخی (مطالعه‌ی موردی: بافت تاریخی شهر یزد). *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۳ (۴)، ۴۸۷-۵۰۷.
- سامانیان، صمد؛ حجت، مهدی و محتشم، عادل. (۱۳۹۶). آواکوی تاریخی و انتظام زمانمند ارزش‌ها در حفاظت و مرمت آثار تاریخی - فرهنگی با استناد به آراء اندیشمندان و اسناد جهانی. *تاریخ و فرهنگ (مطالعات اسلامی)*، ۴۹ (۹۸)، ۹-۳۶.
- سرائی، محمد حسین و مهره کش، شیرین. (۱۳۹۴). ارزیابی میزان فرسودگی بافت محلات منطقه سه شهر اصفهان و جایگاه مشارکت ساکنین در فرآیند ساماندهی. *برنامه ریزی فضایی*، ۳ (۳)، ۶۳-۸۴.
- شاطریان، محسن؛ محمدی، اکرم و مؤمن بیک، زهرا. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر معیارهای اجتماعی و کلیدی بر توانمند کردن محلات شهری (مطالعه موردی: محله بازار شهر کاشان). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۱۷ (۱)، ۱-۱۹.
- شماعی، علی و پوراحمد، احمد. (۱۳۸۳). تحلیلی بر سیاست‌ها و برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری در برنامه‌های توسعه کشور. *پژوهش‌های جغرافیایی*، ۳۶ (۴۹)، ۱۷۹-۲۰۲.
- طاهرخانی، حبیب‌الله و متوسلی، محمد مهدی. (۱۳۸۵). مدیریت شهری: مدیریت بافت تاریخی شهرهای ایران (چالش‌ها و راهبردها). *مدیریت شهری و روستایی*، ۱۸ (۷)، ۹۶-۱۰۷.
- عشرتی، پرستو و فدائی‌نژاد، سمیه. (۱۳۹۷). به سوی رویکردی آرمانی در حفاظت و توسعه‌ی منظر شهری تاریخی. *مرمت و معماری ایران (مرمت آثار و بافت‌های تاریخی، فرهنگی)*، ۱۵ (۸)، ۷۵-۸۸.
- فیروززی، محمدعلی؛ امان‌پور، سعید و زارعی، جواد. (۱۳۹۸). تحلیل بسترهای نهادی تحقق مدیریت یکپارچه در بازآفرینی شهری پایدار بافت‌های فرسوده (منطقه موردی: شهر اهواز). *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۵۱ (۴)، ۸۹۱-۹۰۹.
- قادر، اسماعیل؛ زمانی‌مقدم، افسانه و جلالی‌کنیمی، سیدهاشم. (۱۳۹۱). تدوین راهبردهای اجتماعی مدیریتی احیاء، توسعه و حفاظت بافت‌های تاریخی: مطالعه موردی منطقه ۱۲ شهرداری تهران. *مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۱۷ (۵)، ۹۷-۱۱۴.
- قادریان، مسعود. (۱۳۹۶). چهارچوب توسعه‌ی میان‌افزا در بافت‌های تاریخی بررسی موردی: دستور کار طراحی سایت ایلچی خان در بافت تاریخی یزد. *نامه معماری و شهرداری*، ۹ (۱۹)، ۹۳-۱۱۲.
- قدکیان، سید محمدرضا؛ بیگزاده شهرکی، حمیدرضا و اولیا، لیلی. (۱۳۹۶). بازخوانی و بازشناسی ساختار و سیر تحول تاریخی محله امام‌زاده جعفر (ع) یزد تا پیش از تغییرات دوران معاصر. *معماری اقلیم گرم و خشک*، ۵ (۵)، ۵۱-۶۹.

قدیری، بهرام. (۱۳۷۳). برنامه‌ریزی شهری و شهرهایی که در فهرست میراث جهانی قرار دارند. صفه، ۴(۲-۱)، ۱۸-۳۳.

قره بگلو، مینو؛ نژادابراهیمی، احد و اردبیلی، ایلقار. (۱۳۹۸). معماری میان‌افزا؛ رویکردی میان‌رشته‌ای برای طراحی در بافت تاریخی؛ نمونه‌ی موردی: مجموعه‌ی تجاری مشروطه در بافت تاریخی بازار تبریز. *باغ نظر*، ۱۶(۷۶)، ۵۷-۶۸.

قنبری، عرفانه. (۱۳۹۷). *تدوین ضوابط طراحی شهری با تأکید بر حریم عناصر ارزشمند و تاریخی*. پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز، دانشکده هنر و معماری، گروه شهرسازی.

کبیری، محمدعلی؛ رازقی، علیرضا و نقی زاده محجوب، یحیی. (۱۳۹۸). علت‌شناسی بروز تقاضاهای اجتماعی در خروج میراث معماری از فهرست آثار ملی ایران بررسی موردی: تقاضاهای مالکان بناهای تاریخی در بافت تاریخی شهر تهران طی دهه‌ی گذشته. *نامه معماری و شهرسازی*، ۱۱(۲۲)، ۵۳-۷۰.

کریمیان، حسن؛ بهمنی، علیرضا و شهابی، سید محمدرضا. (۱۳۹۵). تأثیر وقف بر شکل‌یابی فضاهای شهری زمان قاجار در شهر ری. *باغ نظر*، ۱۳(۴۴)، ۸۹-۹۸.

کمیلی، محمد. (۱۳۹۵). تحلیل عملکرد عناصر هویت‌بخش به منظر شهری بخش مرکزی تهران؛ موردپژوهی: منطقه ۱۲. مدیریت شهری و روستایی، ۴۲(۱۷)، ۲۰۹-۲۲۶.

لطفی، سهند؛ شعله، مهسا و قنبری، عرفانه. (۱۳۹۹). کاربرد روش میان‌یابی وزن‌دار در تحدید پهنه‌های بازه‌مند میراثی و حفاظت کالبدی از منظر تاریخی شهر (موردپژوهی: شهر قدیم لار). *مرمت و معماری ایران (مرمت آثار و بافت‌های تاریخی، فرهنگی)*، ۲۳(۱۰)، ۱۹-۳۴.

محمدمرادی، آرش؛ یزدانفر، سیدعباس و فیضی، محسن. (۱۳۹۶). بافت‌های تاریخی، سرمایه‌های پایدار و آینده‌ی متصور بر آن‌ها (نمونه‌ی مورد مطالعه: بافت تاریخی اودلاجان). *معماری و شهرسازی پایدار*، ۵(۲)، ۵۹-۷۰.

محمد مرادی، اصغر. (۱۳۸۲). روند حفاظت در ایران از تأسیس اداره عتیقات تا قبل از انقلاب اسلامی. *هفت شهر*، ۱۱(۱)، ۱۴-۲۸.

مرادی، فاطمه؛ زراآبادی، زهرا سادات سعیده و ماجدی، حمید. (۱۳۹۸). واکاوی اصول بازآفرینی شهری فرهنگ-مینا با رویکرد ارتقای رقابت‌پذیری. *باغ نظر*، ۱۶(۷۰)، ۵-۱۶.

مسعود، محمد؛ مدنی، فروغ و تدین، بهاره. (۱۳۹۲). دستیابی به شاخص‌های کیفی برای الگوگیری از منظر بافت‌های تاریخی در توسعه‌های پیرامون؛ نمونه موردی محله علی قلی‌آقا در اصفهان. *برنامه ریزی فضایی*، ۳(۴)، ۱۹-۳۶.

هاشم‌پور، پریسا؛ نژادابراهیمی، احد و یزدانی، ثنا. (۱۳۹۷). کاربرد زمینه‌گرایی در بازآفرینی بافت‌های تاریخی (نمونه موردی: میدان صاحب‌الامر تبریز). *معماری و شهرسازی پایدار*، ۶(۱)، ۱۰۵-۱۲۶.

یزدگرد، فاطمه؛ حناچی، پیروز و طالبیان، محمدحسن. (۱۴۰۰). مدل ارزیابی وضعیت حفاظت محوطه‌های میراث فرهنگی جهانی (نمونه مطالعه: عرصه ثبت جهانی شهر تاریخی یزد). *تقش جهان*، ۳۴(۱۱)، ۲-۱۳.

References

- Abouei, R., & Jafari, N. (2015). The Role of Infilling in Historic Fabrics A Comparative Study of International Instruments. *Soffeh*, 25(1), 119-138. (in Persian)
- Aminbeidokhti, D., & Sharifi, N. (2015). Development of Revitalization Strategies of Old textures of Semnan City using FAHP and SWOT techniques. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 5(16), 233-248. (in Persian)
- Azad, M., & Kazemi Ramedani, Z. (2017). Conservation and Restoration Solutions for the Historical Site of Farah-abad (Sari). *Soffeh*, 27(2), 99-114. (in Persian)
- Babaei, H., Rafiyan, M., Roustaa, M., & Pasian Khamari, R. (2018). Analysis of Organizational Network of Participatory Management in Urban Renaissance of Gorgans Historical Context. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 15(63), 17-28. (in Persian)
- Beigzadeh Shahraki, H. (1392). Protecting the historic fabric of the city and reducing its vulnerability by emphasizing the earthquake crisis. *Chideman*, -(3), 116-126. (in Persian)
- Chahardowli, M., Sajadzadeh, H., Aram, F., & Mosavi, A. (2020). Survey of Sustainable Regeneration of Historic and Cultural Cores of Cities. *Energies*, 13(11).
- Eshrati, P., & Fadaei Nezhad, S. (2018). Towards the Ideal Approach in Conservation and Development of Historic Urban landscape. *MAREMAT-E ASAR & BAFT-HAYE TARIKHI-FARHANGI*, 8(15), 75-88. (in Persian)
- Firoozi, M., Amanpour, S., & Zarei, J. (2019). Evaluation of Institutional Bases for Integrated Management in Sustainable Urban Regeneration of Outworn Textures (Case study: City of Ahvaz). *Human Geography Research*, 51(4), 891-909. (in Persian)

- Ghadakian, S., Beigzadeh Shahraki, H., & Owlia, L. (2017). Re-reading and Recognizing the Historical Structure and Evolution Chronology of "Imamzadeh Ja'far" District before the Contemporary Changes (Yazd). *Journal of Architecture in Hot and Dry Climateis*, 5(5), 51-69. (in Persian)
- Ghaderian, M. (2018). Infill Development in Historic Urban Quarters Case Study: Urban Design Brief in Ilchi khan in Historic Urban Quarters of Yazd. *JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING*, 9(19), 93-112. (in Persian)
- Ghaderi, E., Zamani Moghaddam, A., & Jalali Konimi, S. (2013). The Formulation of Social-Managerial Strategies of Reanimation, Development and Maintaining the Historical Fabrics (Case of Study: 12th Region). *Journal of Iranian Social Development Studies*, 5(1), 97-113. (in Persian)
- Ghadiri, B. (1995). Urban Planning and the World Heritage List of Cities. *Soffeh*, 4(1-2), 18-33. (in Persian)
- Ghanbari, E. (2018). *Providing Urban Design Codes with Emphasis on the Buffer Zones of Listed and Heritage Buildings (Case Study: Lar City, Historic urban Fabric, Fars Province, Iran)*. Unpublished master's thesis. Shiraz University, Faculty of Art and Architecture, Department of Urban Planning. (in Persian)
- Gharehbaglou, M., Nejadebrahimi, A., & Ardabilchi, I. (2019). Infill Architecture: An Interdisciplinary Approach to the Design of Historic Context Case Study: Mashruteh Complex in the Historic Bazaar of Tabriz, Iran. *BAGH-E NAZAR*, 16(76), 57-68. (in Persian)
- Hanachi, P., Diba, D., & Mahdavinejad, M. (2008). Development and Conservation in the case of valuable districts of Iranian historic cities. *Honar-ha-ye-ziba*, -(32), 51-60. (in Persian)
- Hanachi, P., & Fadaei Nezhad, S. (2011). A Conceptual Framework for Integrated Conservation and Regeneration in Historic Urban Areas. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memaary Va ShahrSazi*, 3(46), 15-26. (in Persian)
- Hashempour, P., Nezhadebrahimi, A., & Yazdani, S. (2018). Applying the contextualism approach in regeneration of historical textures Case Study: Tabriz SAHEB-AL-AMR Square. *JOURNAL OF SUSTAINABLE ARCHITECTURE AND URBAN DESIGN*, 6(1), 105-126. (in Persian)
- Hassanzadeh, M., & Soltanzadeh, H. (2018). Developing a Conceptual Model for Urban Texture Sustainability: an Integrated Revitalization Approach. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 14(56), 57-70. (in Persian)
- Hatami Nejad, H., Arvin, M., razeghi, F., & mohammadi, A. (2018). Identify the Intervention Arenas in Urban Historic Textures, According to Infill Development Approach (Case Study: Historic Texture of Yazd City). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 8(28), 49-68. (in Persian)
- Izadi, M. (1380). A study of urban restoration experiences in Iran with emphasis on the developments of the last two decades. *Seven Cities*, 1(3), 32-42. (in Persian)
- Japalaghi, G., Mohammad Moradi, A., & Memarian, G. (2019). The Factors and Basis of Continuity and Interruption in Iran's Bio-social Zones. *HOUSING AND RURAL ENVIRONMENT*, 38(166), 109-122. (in Persian)
- Kabiri, M., Razeghi, A., & Naghizadeh Mahjoub, Y. (2019). The Etiology of Social Demands on Removal of Architectural Heritages from National Heritage List The Case Study: Demands of Owners of Architectural Heritages in Tehran during Last Decade. *JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING*, 11(22), 53-70. (in Persian)
- Karimian, H., Bahmani, A., & Shahabi, S. (2017). The Influence of Endowment in Formation of Urban Spaces in Rey City during Qajar Era. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 13(44), 89-98. (in Persian)
- Khanmohamadi, M., Ghalehnoee, M., & Izadi, M. (2020). Explaining the Cultural Quarter Model in the Historic Fabrics to Provide the Economic Development and Presence of Creative Industries (a Case Study of Laleh-zar St., Tehran). *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 17(87), 5-18. (in Persian)
- Komeili, M. (2016). Analysis of the function of identity elements in the urban landscape of central Tehran; Case Study: Area 12. *Urban and Rural Management*, 42(17), 209-226. (in Persian)
- Li, J., Krishnamurthy, S., Pereira Roders, A., & van Wesemael, P. (2020). Community participation in cultural heritage management: A systematic literature review comparing Chinese and international practices. *Cities*, 96, 102476.
- Liu, Y., Dupre, K., & Jin, X. (2021). A systematic review of literature on contested heritage. *Current Issues in Tourism*, 24(4), 442-465.
- López Sánchez, M., Tejedor Cabrera, A., & Linares Gómez del Pulgar, M. (2021). Operational keys for landscape management from the heritage recognition of the territory. *ACE: architecture, city and environment*, 16(46). (In Spanish)

- Lotfi, S., Sholeh, M., & Ghanbari E. (2020). Applying the Inverse Distance Weighting (IDW) Method in the Designation of Character Areas and the Physical Conservation of the Historic Urban Landscape (Case Study: Lar Old City, Fars, Iran). *Maremat & Me'mari-e Iran*, 10(23), 19-34. (in Persian)
- Massoud, M., Madani, F., & Tadayon, B. (2014). Evaluation of Qualitative Indicators for Benchmarking of the Historical Places in Surrounding Developments, (Case Study: District of Aligholiagha in Isfahan). *Journal of Spatial Planning*, 3(4), 19-36. (in Persian)
- Mohammad Moradi, A. (2003). The process of protection in Iran from the establishment of the Antiquities Office until before the Islamic Revolution. *Seven Cities*, 1(11), 14-28. (in Persian)
- Mohammad Moradi, A., Yazdanfar, S., & Faizi, M. (2018). Historic Fabrics, Sustainable Capitals and Their Future (Case Study: Oudlajan Historic Neighborhood in Tehran). *JOURNAL OF SUSTAINABLE ARCHITECTURE AND URBAN DESIGN*, 5(2), 59-70. (in Persian)
- Moradi, F., Saeideh Zarabadi, Z., & Majedi, H. (2019). An Exploratory Study of Culture-led Urban Regeneration Principles with the Approach of Competitiveness Promotion. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 16(70), 5-16. (in Persian)
- Pakroo, N., & SAGHAFI ASL, A. (2020). Investigating the Effect of Empirical Interventions on Improving the Historical Urban Texts of Iran and the World A Comparative Study of Historical Cities of Birjand in Iran and Pensicola in Spain. *JOURNAL OF GEOGRAPHICAL SCIENCES*, 20(57), 39-66. (in Persian)
- Pazhoohan, M., & poormoghadam, Z. (2018). Urban Tourism Strategic Planning Using Culture-led Urban Regeneration Approach in Historical part (Case study: Old district of Rasht city). *Motaleate Shahri*, 7(27), 53-66. (in Persian)
- Pérez, J., & Pereira Roders, A. (2020). Historic urban landscape: A systematic review, eight years after the adoption of the HUL approach. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, ahead-of-print*.
- Pour Ahmadi, M. (2019). Redefining the Building Placement Urbanism Regulations With an Approach to The Conservation of The Historical Urban Fabrics: A Case Study of Lahijān City. *Urban Planning Knowledge*, 3(2), 65-82. (in Persian)
- Razavian, M., Ghadermarzi, H., Alian, M., & Cheraghi, R. (2015). Strategy Study of Urban Management for Sustainable Development in the Historical Texture (Case Study: Historic Texture of Yazd City). *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 3(4), 487-507. (in Persian)
- Rezaei, M., & Zangi AbADI, A. (2020). Evaluation and Analysis of the Role of Urban Management Actors in the Integrated Management of the Historical Texture of Shiraz Metropolis using the ANP Model. *Geographical Planning of Space*, 10(36), 179-196. (in Persian)
- Rezaei, N., & Hanachee, P. (2015). Oudlajan Neighborhood, an Urban Heritage between Tradition and Modernity. *Journal of architecture*, 4(7), 19-34. (in Persian)
- Rouhani, B. (2011). DEVELOPMENT AND CULTURAL HERITAGE IN IRAN, Policies for an ancient country. *ICOMOS, Ateliers-débats*, Session 1.1021-1027.
- Samanian, S., Hujjat, M., & Mohtasham, A. (2017). Historical Exploration into and Chronological Order of Values in Preservation and Restoration of Historico-Cultural Monuments with Reliance on the Thinkers' Opinions and Universal Documents. *Journal of History and Culture*, 49(1), 9-36. (in Persian)
- Saraei, M., & Mohrehkesh, S. (2015). Assessment of Exhaustion rate for Tissue Quarters of Zone 3 in the City of Isfahan and Residents Participation Status in the Ordering Process. *Journal of Spatial Planning*, 5(3), 63-84. (in Persian)
- Shamai, A., & Pourahmad, A. (2004). An Analytical Review of Urban Renovation & Improvement Policies & Programs in the National Development Plans. *Geographical Research Quarterly*, 36(49), 181-202. (in Persian)
- Shaterian, M., Mohamadi, A., & Momen Beig, Z. (2017). Reviewing the Effects of Social and Physical Criteria on the Neighborhoods' Empowerment (Case Study: Bazar Neighborhood in Kashan). *JOURNAL OF SPATIAL PLANNING*, 7(1), 1-19. (in Persian)
- Taherkhani, H., & Motevaseli, M. M. (1385). Urban management: Management of the historical context of Iranian cities (challenges and strategies). *Urban and Rural Management*, 18(7), 96-107. (in Persian)
- Wolfswinkel, J. F., Furtmueller, E., & Wilderom, C. P. M. (2013). Using grounded theory as a method for rigorously reviewing literature. *European Journal of Information Systems*, 22(1), 45-55.
- Yadollahi, S. (2020). Reflections on the past and future of urban conservation in Iran. *Built Heritage*, 4(1), 19.
- Yazdgerd, F., Hanachi, P., & Talebian, M.H. (2021). A Model for Assessing the State of Conservation of Cultural World Heritage Sites (Case Study: The Inscribed Core Zone of the Historic City of Yazd).

Naqshejahan- Basic studies and New Technologies of Architecture and Planning, 34(11), 2-13. (in Persian)